

על פי התורה אשר יורוך

Yorucha

IN-DEPTH BUSINESS HALACHA CURRICULUM

קובץ
מראי
מקומות
עומקא דדינא

הלכות קטן ושוטה במסחר
CHILDREN IN COMMERCE

על פי התורה אשר יורוך

Yorucha

IN-DEPTH BUSINESS HALACHA CURRICULUM

PREPARED BY

Rav Baruch Fried

Dayan and Yorucha Project Editor

Rav Dovid Grossman

Rosh Bais HaVaad

Rabbi Chaim Belsky

Head of Yorucha Development

Rav Ariel Ovdia

Dayan and Editor

Rabbi Yaakov Tescher

Director of Torah Projects

A project of **BAIS HAVAAD**
HALACHA CENTER

1.888.485.VAAD(8223) | 732.232.1412

WWW.BAISHAVAAD.ORG/YORUCHA

YORUCHA@BAISHAVAAD.ORG

BAIS HAVAAD HALACHA CENTER
105 RIVER AVENUE, SUITE #301
LAKEWOOD, NJ 08701
501C3 TAX EIN# 26-3711474

BAIS HAVAAD DIVISIONS

Business
Halacha
Services

Bais Din
& Dispute
Resolution

Zichron
Gershon Kollel
for Dayanus

Medical
Halacha
Center

Kehilla &
Bais Din Primacy
Initiative

Halachic Awareness
& Education

תוכן העינים

חלק א' - קניני קטן וזכויות האב

- 8 זכיית קטן
- 15 זכיית אב בבתו
- 19 זכיית אב בסמוכים על שלחנו
- 25 מעשה ידים

חלק ב' - מקח וממכר

- 34 הקנאה לאחרים
- 44 מכירת ושכירות קרקע
- 49 שכירות פועלים
- 52 מחילה והפקר

חלק ג' - הלואה, שומרים, וקטן שהזיק

- 62 קטן שלוח
- 66 שומרים
- 70 שלוחין
- 72 גזילה ומזיק

חלק ד' - חרש ושוטה, ומינוי אפוטרופוס

- 86 חרש
- 92 שיכור
- 93 שוטה
- 102 קצת דיני אפוטרופוס

YORUCHA FOUNDERS:

LOWINGER FAMILY

ר' מאיר לוינר בן ציון הלוי ז"ל • מייסד בית המדרש שומאי
ע"ה • ר' יודן בן ציון בעדו ז"ל • מייסד בית המדרש דוד
ע"ה • ר' יונה בן ציון ז"ל • מייסד בית חיים ע"ה

ARYEH WEISS & FAMILY

לע"נ ר' אברהם נחמן ב"ר זאב וולפסון זצ"ל

In memory of HARAV YOSEF GROSSMAN ZT"L

לע"נ הרב יוסף ישראל ב"ר משה גרוסמן זצ"ל

לע"נ MR. HOWARD ZUCKERMAN Z"L

ר' צבי יעקב בן פסח יהודה ז"ל
By his wife Mrs. Rosalyn Zuckerman

BARRY LEBOVITS & FAMILY

YORUCHA CORPORATE SPONSORS:

MAAREH MEKOMOS BOOKLETS & DEDICATIONS

DINA DMALCHUSA & MINHAG BMAMMON
Dedication available

MISHPITEI HAMAMMON & HILCHOS GEZEL
Dedication available

GEZEL AKUM & GENEIVAS DA'AS
Dedication available

HALACHOS OF EMPLOYMENT
 לע"ג ר' שלמה בן ר' אביגדור משה ז"ל | האשה מלכה בת ר'
 משה ע"ה | ר' יצחק יעקב בן ר' אליהו ז"ל | האשה רבקה בת
 ר' גבריאל חיים ע"ה
Dedicated by Mr. & Mrs. Avigdor Fried

HALACHIC DEALS & DOCUMENTS
Dedication available

BUSINESS & EMPLOYMENT ON CHOL HAMOED
Dedication available

CORPORATE CHAMETZ
Dedication available
Distribution sponsored by Reb Shimshon Bienstock & Family
 in honor of the Yorucha Chabura at the Kollel Los Angeles and its Rosh Chabura - Rabbi Zalman Frager

PARTNERSHIPS & CORPORATIONS
Dedication available
Distribution sponsored by Mr. & Mrs. Meir Futersak
 לזכות רפואה שלמה לכל חולי ישראל

INFRINGEMENT & COMPETITION
Dedicated in memory of Rav Yehuda Kelemer זצ"ל
 Young Israel W. Hempstead Led by R' David Felt, Eitz Chayim Dogwood Park Led by Rabbi Dov Greer R' Aaron Gershonowitz

COMMITMENTS & KINYANIM
Dedicated
 לזכר ולע"ג ר' אברהם דוב ב"ר יצחק מנחם הכהן ווענגראו ז"ל נפטר י"ב סיון תשמ"ג תנצב"ה. הונצח ע"י משפחתו

ONAAH & MEKACH TAOS
 Sponsored by
 Frankel Ruben Klein, Attorneys at Law
Mayer S. Klein, Managing Partner
 Solving serious business problems. בע"ה

TZEDAKAH & MA'ASER I
Dedicated by the Yorucha Chabura at Khal Zichron Moshe Dov - Far Rockaway, NY
 in honor of their Mara D'asra and Rosh Chabura Rav Aaron Eliezer Stein Shlit"e בזכות ר' שמואל ברוך הייט ומשפחתו עמו"ש

TZEDAKAH & MA'ASER II
Dedicated by the Yorucha Chabura at
 Kollel זכרון שניידר
 in honor of their Rosh Chabura הרב מיכאל איללעס שליט"א
 15000 Hillside Avenue, Monsey, NY

SHEMITAH & PRUZHUL
Dedicated
 לע"ג ר' אברהם נחמן ב"ר זאב וולפסון זצ"ל

LOANS, GUARANTORS, & BANKRUPTCY
Dedicated by the Yorucha Chabura at Lido Beach, NY in honor of their Rosh Chaburah, Rabbi Yakov Lowinger

RIBBIS FUNDAMENTALS
This volume has been sponsored by
STEINMETZ | LLC
 ATTORNEYS AT LAW
 לע"ג ר' אברהם ברוך בן יעקב יצחק ז"ל ולע"ג פייידא נעמא בת ר' מאיר הערץ ע"ה

RIBBIS IN COMMERCE
 לע"ג ר' שלמה בן ר' אביגדור משה ז"ל | האשה מלכה בת ר' משה ע"ה | ר' יצחק יעקב בן ר' אליהו ז"ל | האשה רבקה בת ר' גבריאל חיים ע"ה
Dedicated by Mr. and Mrs. Avigdor Fried

PROFESSIONAL ADVICE AND MALPRACTICE
Dedication available

BROKERAGE AND LASHON HARAH IN BUSINESS
Sponsored by Mordechai & Chaya Klein
 One REAL ESTATE
 commercial & residential

YICHUD AND GENDER-RELATED ISSUES
Dedication available

AVODAH ZARAH AND ISSUREI HANA'AH
Dedication available

THE BAIS DIN PROCESS
 ר' שמואל ברוך הייט ומשפחתו עמו"ש
 Far Rockaway, NY

PESHARA & ARKAOS
THE SPRINGS ARKANSAS

SHABBOS & COMMERCE
Dedication available

HALACHOS OF SHOMRIM
Dedication available

AGENCY AND POWER OF ATTORNEY
Dedication available

THE LAWS OF TORTS
Dedicated by Dr. and Mrs. Aharon Lancz

HALACHOS OF SHECHEINIM
Dedication available

THE LAWS OF DURESS
Dedication available

RETURNING LOST OBJECTS
Dedication available

HALACHOS OF INHERITANCE
 לע"ג שלמה בן אלכסנדר צבי ז"ל | בת רחל בת ישראל יצחק ע"ה חיים דב בן ישראל יעקב ז"ל | פייגא בת יקותיאל יהודה ע"ה
Dedicated by Alex & Susan Edelman North Woodmere, New York

LANDLORD-TENANT ISSUES
Dedication available

CHOSHEN MISHPAT CONCEPTS
Dedication available

Sugya Introduction

Concepts that will be discussed in this topic

A basic premise throughout Choshen Mishpat is that a binding commitment requires *da'as*, the sentient and conscious decisions of capable adults. This topic explores how halacha deals with people who are incapable of such decision-making. Generally included in this category are minors, deaf-mutes, the insane, and people who are insentient.

ACQUISITIONS AND PARENTAL RIGHTS

In the first segment, we look at the ability of minors to own and acquire assets. A significant portion of this discussion is devoted to the rights of a parent to their children's income. The Torah gives a father certain jurisdiction over his young daughters, and *chazal* added several additional rights to avoid situations that may cause strife, particularly where the children are living at home and being supported by their parents.

COMMERCIAL TRANSACTIONS

To ensure that children who have some level of independence can obtain their basic needs, *chazal* enacted that when they reach the age of *pe'utos*, which refers to the child attaining a demonstrable grasp of the basic ideas of commerce, they can begin to engage in binding transactions - albeit with certain restrictions. First, it is restricted to transactions involving movable goods; they cannot sell real estate at all. Second, if the child has a halachic executor, his/her transactions can only be validated if the executor consents to it.

Regarding real estate, *chazal* took the opposite approach. A young adult's natural proclivity toward money makes them susceptible to being taken advantage of even after they are halachically

mature, so *chazal* generally restricted their ability to sell off real estate before the age of twenty.

LOANS, CUSTODIANSHIP, AND DAMAGES

Several other areas of monetary halacha need to be reexamined when dealing with minors. The obligation to repay a debt is obvious when dealing with adults, but a child can find themselves indebted for life if they can raise debt with impunity. The institution of *shelichus*, agency, requires an agent to take on the role of the principal. A minor lacks this capacity altogether, and cannot serve as an agent, nor can he appoint someone else to be his agent. The application of the laws of *shomrim*, custodianship, is not at all simple when the owner is a minor: can one become responsible to a child who entrusts them with their item? Conversely, can a child accept such a responsibility when given an item for safekeeping? Finally, the halachos of *mazik* and *gezel* cannot be presumed to apply to minors as they would to adults. Whether there is any liability at all, or perhaps a liability toward Heaven, is dealt with in the third segment.

INCAPACITATION AND EXECUTORS

In the last section, we look briefly at some other categories of people who lack *da'as*: drunkards, deaf-mutes, and insane people. Defining each category and its halachic parameters is a difficult task, and oftentimes, a careful determination will be required in each and every case. Closing out the topic, several key points are raised about the appointment of an *apotropus*, a halachic executor who is empowered to manage the assets of those who cannot do so independently.

BUSINESS HALACHA daily

BAIS HAVAAD HALACHA CENTER

QUESTIONS ON Children in Commerce

Below are some practical scenarios that will apply to the material

1

I was ready to buy a house when the seller passed away suddenly. His eighteen-year-old son is the oldest child and the only boy. He can use the money so he's happy to go through with the sale; is there any reason to worry they'll come back later and say it wasn't valid?

2

I'm making my very first bar mitzvah; it's very expensive and my child has various demands for extras. Can I use some of his bar mitzvah gifts toward the expenses? Do I have to tell him I'm doing it?

4

I had a young boy help out in the office. I told him I'd pay him, but he left without coming to ask for it. Can I wait to pay until the next time I see him?

3

While shopping with my children, I looked down to see my child chewing on something. A very expensive something. Am I obligated to pay for it?

Join BHD and receive a 3-5 minute video post derived from the current Yorucha topic.

JOIN "BUSINESS HALACHA DAILY" TODAY!

For answers to these questions, and for more Q&A topics like these, visit baishavaad.org/daily
To sign up to the Business Halacha Daily WhatsApp group messages 732.232.1412

חלק ג' הלואה, שומרים, וקטן שהזיק

תוכן הענינים

- קטן שלוחה 62
- שומרים 66
- שלוחין 70
- גזילה ומזיק 72

For the Halacha Shiur on Loans, Custodianship & Damages, see pages 82-83

סעיף ט"ו מ"ו מ"ג קמן ש"זה מאחרים כו'. מדסממו הטור [סעיף י"ח] והמחבר ז"ל ולא כתבו קטן המגיע לעונת הפטות כמ"ש לעיל סימן ז"ו [טור סעיף י"ב ומחבר] סעיף ג', גם מדכתבו דעת החולקין כאן ולא כתבו לעיל שם, נראה דס"ל דיש חילוק בין לזה בפירוש לזכר משא ומתן דכו כו"ע ס"ל דבעינן שיגיע לעונת הפטות, דכפחות מזה אפילו נמעות שלו אין מעשיו קיימין במשא ומתן, וכשהגיע לעונת הפטות כו"ע מודים דהלוה להן לזכר משא ומתן דנריך לחזור ולשלם כיון דדינו במשא ומתן במטלטלין כדין גדול, וכאן איירי בקטן שעדיין לא הגיע לעונת הפטות ומצדו ואומר שזה לזכר מוונותיו, וזוה

חולקים, הסכרה הראשונה ס"ל כיון דאפשר לומר דהאמת אמו דהלוה לזכר מוונותיו משום הכי חייב לשלם לו ואף שלא הגיע לעונת הפטות, דס"ל דלענין מוונות אין חילוק בין הגיע לעונת הפטות. וסכרה שניה ס"ל דפטורין לשלם כיון דעדיין לא הגיע לעונת הפטות והן כשנטיס גמורים ואף אם אמת הוא שזה לזכר מוונותיו. והדעת השלישית הוא שמחלק וס"ל דנריך להיות ידוע שזה לזכר מוונותיו ואין משגיחין בדברי הקטן שאמר תחילה שזה לזכר מוונותיו, ומשום הכי דקדק וכתב שם "ידוע" כו' אבל אם אינו "ידוע" כו'. ועיין פרישה [סעיף י"ח] שם כתבתי לישב

טו מ"ג(ב) קטן ש"זה מאחרים י"יש מי שאומר שחייב לשלם כשיגדיל (ל) י"יש מי שפטר מוונותיו נפרעים ממנו אבל אם אינו ידוע ש"זה לזכר מוונותיו אין נפרעים ממנו. *הגה (ל) י"יש אומרים דאף על גב דלא יוכל למכור

סעיף ט"ו מ"ו מ"ג י"יש מי שאומר שחייב לשלם. עיין לקמן סימן שמ"ט סעיף ג'. ועיין בסמ"ע ס"ק מ"ג וצ"ח [סעיף י"ח], ועיין בסמ"ע שם שדבריו דחוקים, גם רחוק מהשכל שיהיה הלוואות קטן כפחות מו' שנים:

קרקעותיו מכל מקום יוכל לשעבדן ואף במכירה שלא עשה כלום נריך להחזיר המעות שלקח ואם אין לו הלוואה מ"ג וצ"ח ממנו מצני חורין.

טז (ל) קטן ש"ערב לאחרים פטור מלשלם אף לכשיגדיל.

יז (מ) חרש שאינו שומע ואינו מדבר או מדבר מ"ג ולא שומע כלום מוכר

ציונים ומקורות (ג) שם בטור סעיף י"ח שם הרמ"ה. (ד) שם בטור שם רמ"ה. (ה) שם בטור שם הרמ"ה שכתובות פ"ג סי' ד'. (ו) ז"ל מחודש ב' ג' ג' שם הרש"ה בתשובה ח"ג סי' קכ"א. ד"מ י"ג. (ז) רמ"ה יוחס נמי י"ע. ד"מ י"ח. וכן כחול לעיל ר"ש סימן קל"ב. (ח) טור סעיף י"ט שם רמ"ה שם פכ"ט ממכירה דין ז'. (י) במהדורות באה"ג ועוד: ואינו, וכ"ה ברמב"ם ובטור.

דברי הטור בענין אחר—הוא דכאן שהוא מקור דין קטן כתב דעת כל החולקין וכתב בסוף דעת הר"ש [המובא בציונים אות ל"ה] שס"ל כותביה, ובסימן ז"ו לדין שם מקומו אלא אגב גררה, משום הכי מקצר שם ולא כתב שם אלא דעת האחרונה של כאן והיא דעת הר"ש אצו דס"ל כותביה, כנ"ל לישב דברי הטור. אבל דברי המחבר שכתב לעיל הלכתא כדעת האחרונה שכתב כאן, וכתב כאן דעת החולקין ולא הכריע הלכה כמאן, וגם קושיא הראשונה דסתם וכתב כאן סתם קטן, לא נחישב זזה, משום הכי נראה כמ"ש ראשונה. ולפ"ו מ"ש בטור דדעת השלישית ז"ל, כמו בפטות דמקחן מקח כו', ז"ל דהכי קאמר, כמ"ש בענין משא ומתן בהגיע לעונת הפטות כן אמרו ז"ל לזכר מוונותיו אפילו פחות מנן שש, ועיין פרישה [שם]: [מד] גובה במנו מבני חורין. וסיים שם [ברשב"א המובא בציונים אות ל"ו] כמעשה דהוא פרדסא [ב"ב מ' ע"ב, וב"מ ע"ב ע"א-ע"ב], עכ"ל. וטעמו, כיון דדעתו סומכת על זה להחזיק בקרקע ולא הוה כחוב לגבות ממשעבדי: סעיף ט"ו מ"ג [הוא שערב לאחרים כו']. דקדק נחפתה להיות ערב ואין זו משום תקנת כדי חייו: סעיף י"ז מ"ו [שאינו] שומע כלום. דקדק לכתוב כלום, וכן הוא לשון הרמ"ה [המובא בציונים אות ל"ח], דאילו שומע קלת הרי הוא כפקח וכמ"ש הטור והמחבר אחר זה [טור סעיף כ' ומחבר] כעיקר י"ט, וזכרנו שומע אף שיכול לדבר מ"מ מרש הוא, ועיין פרישה [סעיף י"ח]:

נתיבות המשפט

משפט האורים - ביאורים

[יח] שאם ידוע ש"זה לצורך מוונותיו. והוא הדין אם מודה לו כשהגדיל שזה לזכר מוונות, ופשוט.

[יט] יבוא ש"עבדן. מרא דהאי דינא הוא הרש"ה צחלק ג' סי' קכ"א, ושם קאי על פחות מנן עשרים וכבר הוא צן י"ג. ונראה דהשאל לא נסתפק כלל אם הצ"ד גובין מנכסי אצו מה שזה לזכרו, דמהיכי חימי לא יגבו מהן, דהא ודאי אחר שיהיה צן עשרים יגבו הצ"ד מהנכסים, וא"כ מה לי אם יגבו מהן אחר שיהיה צן עשרים או קודם לכן, הא לא שייך הטעם דאמרו בש"ס [ב"ב קנ"ו ע"א] דמקרקשי ליה צווי, דהא הצ"ד הן הגובין על פי שומת בקיאיין. ועיקר מה שנסתפק השאל הוא אם שעבדו ששעבד פחות מנן עשרים הקרקע, הוי שעבדו לענין אם מכרה או שעבדו ג"כ תיכף כשנעשה צן עשרים לאחר, אם יש לו להשני דין מוקדם כיון שלא נשתעבד

משפט הכהנים - הידושים

(כט) קמן ש"זה. מדלא כתב שהגיע לעונת הפטות כמ"ש בסמ"ט צ"ו [סעיף ג'], גם מדלא כתב לעיל [שם] מחלוקת שכתב צכאן, נראה דבסימן ז"ו מיירי שזה לזכר משא ומתן דזוה כו"ע ס"ל דקודם שהגיע לעונת הפטות אין מעשיו כלום, ואחר שהגיע כו"ע חייב לשלם דממשא ומתן דינו כגדול, וכאן מיירי שלא הגיע לעונת הפטות ואומר שזה לזכר מוונות, זוה חולקים, הסכרה ראשונה ס"ל דשכאמר בשעה שזה לשלם מוונות חייב לשלם כשיגדיל, והסכרה השניה ס"ל דדינו כשומע אף שנחבר שזה לזכר מוונות, והדיעה הג' ס"ל דכשנחבר שזה לזכר מוונות חייב, אבל אמירת הקטן בשעה שזה הוא לזכר מוונות לא מהני. [סמ"ע סקמ"ג]. ויעיין ביאורים [סקי"ח] דה"ה אם מורה לכשהגדיל דלוה לצורך מוונות נמי מהני.

קטן ש"זה שו"ע חושן משפט סימן רלה סעיף טו - טז, סמ"ע סקמ"ג, ש"ך סק"ז, נתיבות סקי"ח קטן ש"זה מעות, יש שלש דעות בחיובו לשלם לכשיגדיל: י"א שחייב, ו"א שפשוט וי"א שתלוי אם לזה לזכר מוונות או לכו"מ חייב, ואם לאו פטור ודעת הסמ"ע שכ"ז מיירי בפחות מפטות, דאילו כבר הגיע לפטות לכו"ע חייב. אבל הש"ך פליג דכ"ז דוקא בפטות, דבפחות מפטות לכו"ע פטור וכו"ז כשלוה לעצמו, אבל אם נעשה ערב בעד אחרים, פטור מלשלם.

כתב ליתן ונמלך כמו בכל שטרות דחיישינן שמא היו כתובין ליתן ונמלך, וזהו אף לפי פסק השו"ע הנ"ל דשם בהקדש בריא דאינו יכול לחזור נואף דעדיין קשה דהא הי' יכול לשאול על הקדשו וניתוש שמא שאל, ואפשר דכולי האי לא חיישינן, כיון דעכ"פ חלה הקדש בודאי דאף דבשאלה עוקר ההקדש מעיקרו, מכל מקום מקרי חזקת הקדש כדאמרין ביבמות (דף פ"ח ע"א) דע"א אינו נאמן להעיד דנשאל המקדיש, דמקרי אתחזק איסורא, אבל בהקדש שכיב מרע דחלות ההקדש לאח"מ, וכפרט בפירוש לאח"מ דאם חזר מקודם לא חל ההקדש מעולם, י"ל דחיישינן לכך תיב.

זמ"ש המגן אברהם שם (ס"ק מד) ולא חיישינן לשמא כתב להקדיש ונמלך, נראה לענ"ד דאין הלשון מדוקדק, דהא בזה לא מספיק חילוקו, דל"ש ספרא אודמן, הא לענין נמלך היינו דבתחילה באמת רצה בכך אלא דאח"כ נמלך וכדמוכח מההיא דפ"ק דבבא מציעא (דף י"ג ע"א) דפרכינן וכי נמלך מאי הוי, הא עריו בתומיו זכין לו, אלא דבאמת בהקדש דהוי קנין לא מהני נמלך, אלא דבא המגן אברהם לומר דל"ח שהי' כוונתו למסור לזמן שירצה, וכמו דאמרין בסמפון שיצא מתחת יד המלוה דאמרין ספרא אתרמי ליה, היינו דחיישינן שעדיין לא גמר ברעתו ליתן הסמפון וכדמוכח לשיטת הרי"ף דבשובר לא בעי מטא לידיה ואינו יכול לחזור ל"ש שמא נמלך בזה מחלק המגן אברהם דבכתב ידו בהקדש ל"ש כן, וא"כ בנ"ד הוי ככל צוואת שכיב מרע שקשורה בירכו דלא מהני, וכ"ז להלכה ולא למעשה עד שיסכימו לזה גדולי בעלי הוראה.

עוד יש לדון אם לא הי' המעות בעין דבזה מתנת שכיב מרע לא מהני, דהוי דבר שלא בא לעולם וביסוד הדין נסתפקתי דאמרין (ב"ב דף קמ"ז ע"ב) שכיב מרע שאמר יטול פירות דקל דלא מהני, דכיון דהוי דבר שלא בא לעולם וליתא בבריא, אם בעידן אמירתו עדיין לא גדלו הפירות ובשעת מיתתו כבר גדלו הפירות אם נימא דבעי בשעת אמירתו שהי' בעולם, דאמירתו הוי קנין בריא, או דנדין דכל שלא חזר נמשך אמירתו עד שעת מיתתו, וכאלו צוה בשעת מיתתו, ובפשוטו נראה הצד הראשון דבעינן דבשעת אמירתו באו לעולם, ואולם מדברי תוס' גיטין (דף י"ד ע"ב ד"ה הא בשכיב מרע) ואפילו לא נולדו יורשי מקבל עד מיתת הנותן, ואמאי לא נקטו בפשוט יותר, דאפילו לא נולדו עד אחר אמירתו הילך מנה, משמע דזה מהני, כיון דבשעת מיתתו באו לעולם, ועדיין צ"ע תיב.

עוד הקשיתי מדברי תוס' הנ"ל על הש"ך תוה"מ (ססי) ר"י סק"ב) דהכריע כהריטב"א (ב"ב דף קמב ע"ב ד"ה המזכה) ונ"י (סו ע"א סוף דבור ראשון), דתוך מ' יום לעיבורה דהוי כמים בעלמא, לכ"ע המזכה לעובר ל"ק, אם כן למאי נקטו תוספ' הקושיא למאן דאמר המזכה לעובר ל"ק, הא לכ"ע קשה אם מת המקבל והניח אשתו מעוברת ואח"כ מת הנותן תוך המ' יום לעיבורה דלא לקנין ומדין נדר כבר כתבנו דלא מהני, ואף דבנותן דמי חפצים אלו י"ל דמהני, וג"ז תליא בב' תירוצים בתוס' גיטין (דף ס"ו ע"א ד"ה דמי) מכל מקום בסתם שאמר רק דמים כך וכך הוי דבר שלא בא לעולם, (ועי' סי' רנ"ג סי"ט) כן נראה לענ"ד.

דידו עקיבא גינז מא"ש

סימן קמוז

ליתר עיון

לכבוד מר חמי רב חביבי הרב רבי פייבילמאן הלוי נ"י

ע"ד הענין באחד שפרנס יתום קטן, ותפס משל היתום ותובע דמי מזונות, וגם מה שהזיק לו בקטנותו. **הנה** בזן לאינש דעלמא בסתם נראה דעת הפוסקים ראשונים ואחרונים דחייב לשלם, עי' בהר"ן ריש פרק בתרא דכתובות (דף ס"ג ע"א ד"ה מתני') דכתב בשם הרשב"א דהא דפרנס לאשת איש איבד מעותיו, היינו בפירוש דמפרנס לה עבור בעלה, אבל בסתם חייבת לו

וגובה מבעל מדר"נ, והר"ן דחולק משום דמסתמא אין דעתו להשתלם ממנה, ובהה"מ (פ"ב מהל' אישות ה"ט) המתיק כיון דיש לה מי שיפרנס אותה דהיינו הבעל, אינו מחדש לה דבר במה שזן אותה, וא"כ מכל הלין טעמי בזן לאחר בסתם חייב לשלם כמו שסיים שם הה"מ להדיא, ויעויין במשנה למלך (פ"ג מהל' אישות ה"ה), שהוליד מזה דבנותן לחבירו דבר סתם דלא הוי מתנה, והשיג מזה על המהרי"ט

יתר עיון: שו"ת רעק"א סימן קמו

Further Iyun: R. Akiva Eiger has a lengthy exposition regarding a homeowner who supported an orphan without specifying his intent to be repaid. He concludes that he cannot withhold from the orphan's assets. This differs from the aforementioned opinions regarding a child who borrowed money, because there the child was lent the money and he chose to spend it. Here, the orphan was supported directly.

האריך לברר שהון יתום ולא פירש אם עושה כן לצדקה או לשם הלואה אינו יכול לתפוס משל היתום כשיגדיל, ולא דמי למחלו-קת הנ"ל שהלוה מעות לקטן והוא בעצמו השתמש בהם לצרכיו.

(אה"ע סי' מט) שכתב בהיפוך בכוונת הרשב"א, ולמד מההיא דפר"ד דשבועות (דף ל"ד ע"ב) דהוי מתנה.

ונוראות נפלאתי דהא להדיא כתב הר"ן פ"ק דקדושין (דף ג ע"א ד"ה תן מנה) וז"ל דאי מעיקרא יהיב לה סתמא, הן שלה מדין מתנה כדמוכח פ' שבועת העדות וכו' (דף ל"ד ע"ב), הרי דכתב להדיא כמהרי"ט בדינו ובראייתו, וכ"כ הרשב"א בחידושו פ"א דקדושין (דף ו ע"א ד"ה ר"י אומר צריך לפרש) בההיא דנתן לה גיטה וקדושיה ולא פירש, וכתב שם דצריך שיטול ממנה הכסף מטעם שכבר קנאתו בתורת מתנה, וצ"ע.

אולם כ"ז באינש דעלמא, אבל בזן ליתום בזה כ' הרי"ף בתשובה שהביא הבעה"ת דבהגדיל א"צ לשלם, כיון דלא פירש דנתן לו בתורת הלואה, ובב"י יו"ד (סי' רנ"ג) הביא דברי ר"י (ספר אדם נתיב י"ט ח"א) וז"ל אדם דעלמא שפרנס אם ה' לו נכסים או קרקעות אפילו ביד אחר חייב לשלם אם תובעו, זולת ביתום עני, כמ"ש בספר התרומות (שער ס"ה ח"ב סי' ב) בשם תשו' הרי"ף (סי' קט"ז) שהזן יתום ויתומה בתוך ביתו אין לו עליהם שום תביעה אפילו אם יש להם, אם לא שכתב בתורת הלואה זן אותם, אבל בסתם לא, נשמע מזה דסבירא ליה בשיטת הרי"ף לחלק בין יתום לאינש דעלמא.

גם מבואר דאפילו יש ליתום נכסים, אפ"ה סתמא לשם מתנה, ולא מצינו חולק מפורש על הרי"ף בזה, דמדברי הר"ן והרשב"א הנ"ל לא שמענו רק בזן לאינש דעלמא אבל לא ביתום, ואף דלכאורה נראה דהרשב"א חולק על הרי"ף הנ"ל, ממ"ש בתשובה (ח"ד סי' ס"ה) והובא בב"י חוה"מ (סי' ר"ץ סכ"ה) דיתומים שסמכו אצל הבעה"ב וזן אותם משלו דלא איבד מעותיו, מ"מ זה אינו, דהא לפ"ז יפלא על פסקי אדונינו הרב המשביר, דבשולחנו הטהור בחוה"מ (שם סעיף כ"ה) פסק לההיא דתשו' הרשב"א וביו"ד (סי' רנ"ג ס"ה) פסק לההיא דינא דהרי"ף הנ"ל, ואף דלשון השו"ע שם מי שפרנס יתום והיה מכוון לשם מצוה, משמע דמיירי בידוע שכוון לשם מצוה, אבל מדברי הגהת שו"ע שם שהעתיק דברי הרי"ו הנ"ל לא משמע כן וכנראה דס"ל דגם דעת המחבר כן, דכתב כך דרך פירוש, ואף דהרמ"א סיים שם "ועי' חוה"מ סי' ר"צ" וא"כ אפשר דנתכוון דהוי סתירה לפסקא דסימן ר"צ, אבל מכל מקום חובה עלינו ליישב שלא יסתרו הפסקים אהדדיה.

ולענין ד"ל ק"מ, דדברי הרשב"א דנקט לדינא בסמכו אצל בעה"ב, דמיירי בענין דמשתדל בכל צרכם דיש לו דין אפטרופס, כדאייתא במתני' גיטין (דף נ"ב ע"א) ובה כיון דיש לו דין אפטרופס חייבים לשלם לו מה שהוציא בהוצאות מזונותם, וכמ"ש להדיא בתה"ד (סי' שמ"ח) ובפשטות דברי השו"ע חוה"מ הנ"ל מורים כן, דמתחילה כתב (בסעיף כ"ד) דהדין דסמכו אצל בעה"ב יש לו דין אפטרופס, ואח"כ בסמוך לו (סעי' כ"ה) הביא הדין דהרשב"א דסמכו אצל בעה"ב וזן אותם דלא איבד מעותיו, א"כ נראה דמיירי בגוונא הנ"ל היכי דיש לו דין אפטרופס, ואין כאן סרך קושיא, ונאולם מדברי הרשב"א שהביא הה"מ (פי"ב מהל' אישות הי"ט) ראייה מיתומים שסמכו, לדין דפרנס אשת חבירו, לא משמע כן, וכיון דלא מצינו חולק על הרי"ף לכאורה אף דתפס מפקין מיניה.

ואף דמדברי תה"ד (סי' שמ"ח) נראה דס"ל דזן יתום גובה ממנו עכ"פ בהיו נכסים ליתום, מ"מ כיון דלא הביא דברי הרי"ף הנ"ל בודאי י"ל דלא הי' שמיע ליה, ואולי אי שמיע ליה הוי הדר ביה, וכיון דרבינו ירוחם והב"י העתיקו לדברי הרי"ף בסתימת, וקבע כן להלכה בשולחנו הטהור י"ל דלא מהני תפיסה.

והנה בב"י חוה"מ (סי' קכ"ה) כתב עלה דתשובת הרי"ף, ונראה דאם הי' יתום קטן, אפילו אין בידו משלו כלום חייב, דל"ש לומר דהו"ל להתנות, כיון דקטן הי', אמנם נראה דאין כוונת הב"י כפשטן דבכל קטן גובה חובו, דהא מבואר להדיא בלשון הרי"ף הנ"ל דמיירי בקטן, כדדייק בלישנא מי שפרנס יתום וכשהגדיל תבע, משמע דמיירי דפרנסו כשהי' קטן, א"ו דכוונת הב"י בקטן ממש, והיינו די"ל דבהגיע לעונת הפעוטות שייך שפיר דהו"ל להתנות, דהא תנאי מהני בקטן כזה, אם לזה משלם כמו שכתב הרא"ש כתובות פרק שני דיני גזירות (פי"ב סי' ז) בסוגיא דפוסקים מזונות לא"א בשם הרמ"ה, ואפילו לדעת רבינו יונה שם דפטור, היינו מטעם דכתב שם, דחיישינן שילוח יותר מצרכו ויבזבזו ממנו, מה שאין כן בזן אותו דרך הלואה כמ"ש בת"ה (סי' שמ"ח).

ולפ"ז לכאורה סתירה מכאן להסמ"ע (סי' רל"ה ס"ק מ"ג) דסבירא ליה שם אפילו בקטן שלא הגיע לעונת הפעוטות, מ"מ חייב בלוח לצורך מזונותיו, דלפי דעת הסמ"ע יקשה דגם בקטן ממש שייך הו"ל להתנות דזן אותו דרך הלואה ויתחייב לשלם.

וביותר י"ל דבנ"ד אף מה שזן מקודם שהגיע לעוה"פ הפסיד, די"ל דהב"י מיירי רק בזן אותם כשהם קטני קטנים, אבל אם לא פסק מלזון אותם גם כשהגדילו, בזה י"ל כיון דהגיע הזמן דהו"ל להתנות ולא התנה, ומוכח דמה דזן עתה אותם הוא לשם מתנה, בודאי אגלאי מלתא למפרע דגם מה שזן אותם מקודם ה"י לשם מתנה, דבודאי אין סברא לומר דבעודן קטני קטנים זן אותם דרך הלואה, וכשהגדילו קצת זן אותם דרך מתנה, כלפי לייא.

מכל הלין נראה בנ"ד דתפס לא מהני, ובפרט אם דרך העיר שם מדרכי העשירים לזון ליתמי קרוביהם דרך מתנה, וכעין שכתב התה"ד בזן בתו וחתנו עיי"ש. **ואולם** אם תפס שלא בעדים, בזה י"ל דמהימן במגו דזן אותם דרך הלואה, דכולי האי לא אמרינן לדונו בדרך אנן סהדי דלהוי מגו במקום עדים, ועי' בב"ש (סי' צ"ג ס"ק כ"ג) גבי שהתה ב' וג' שנים, דאפילו תפיסה שלא בעדים לא מהני, דהוי מגו במקום עדים, ומכל מקום בנידן דידן צריך עיון לדינא.

ומ"ש כבוד חותני רומפכ"ת נידון תביעה מה שהזיק בעודו קטן.

נראה דעת הגהת אשרי פ' החובל (ב"ק פ"ה סי' ט) דקטן שהזיק חייב לשלם כשהגדיל, דעת יחידאי היא, וכ"כ להדיא במ"ל (פ"ד מהל' מלוה הי"ד ד"ה והיכי שהקטנים וכו') וברור.

אשר דרש כבודו על בתו צלעתי תי' [אב"ה היא אדונתינו הגבירה הצדיקת מ' ברענדיל תי', בת אחות אמנו נ"ע, אשר הוכיח ד' לאשה למרן אאמ"ו נ"י אחרי מות אמנו הצדיקת ז"ל] יהא לבו הטהור שוקט ובוטח ואל ידאג מאוס, כי גודל יראת ד' אשר בקרבה גם חכמתה עמדה לה להיות כל מעשיה רצויים, ועם רכות שנותיה היא תה"ל גברת ועקרת הבית, הגדיל ד' חסדו עלי להזמין לי זווג שני יותר מכפי מעשי, גם בני שי' זרע ברוכי ד' המה מתנחמים בה אחרי אמותם ז"ל, ייראוה יכבדוהו כאלו היא הרה אותם גם ילדתם באין הפרש, חתנו ידידו, כבן את אב מכבודו, דו"ש.

עקיבא

ואולם לכאורה אדרבא מזה ראייה ברורה להסמ"ע ממ"ש הב"י דקטן ממש דל"ש דהו"ל להתנות חייב לשלם כשיגדיל, והיינו כיון דלא שייך דהו"ל להתנות הו"ל זן דרך הלואה, הרי מבואר להדיא דמלוה לו מזונות חייב לשלם כשיגדיל, דהא אנו מחייבין אותו מהאי טעמא דדנין דזן אותו דרך הלואה.

וכיון שכן לכאורה דברי הב"י תמוהים מיני' וביה, דאיך שייך לומר דבקטן ל"ש הו"ל להתנות, והיינו ע"כ דתנאי לא מהני, דקטן שלוח פטור, וכיון שכן איך מחייבים אותו לשלם משום כיון דלא הו"ל להתנות דדעתו להלואה, הא אף בהלוה במפורש א"צ לשלם.

ולזה נראה דאין כאן סתירה ולא ראייה להסמ"ע, והיינו דאף אם נימא דלא כהסמ"ע דקטן שלא הגיע לעונת הפעוטות פטור, היינו רק בהלוה לו מעות למזונות, דבשעה שהוציא מעותיו והלוה אותם לקטן עדיין לא נעשה צרכו דקטן, ולא נשתעבד הקטן לשלם ההלואה, ואח"כ כשהקטן בעצמו מפרנס א"ע ממעות ההם, הוי רק כאכלו קטני מעצמם מאיש אחר דרך גזילה דודאי פטורים, כדפרכינן בפשיטות ר"פ הגוזל בתרא (ב"ק דף קי"ב ע"א), קטנים מי מחייבי לו יהי' דאזיק אזוקי, אבל בזן אותם דרך הלואה כיון דמוציא המעות לצרכי יתומים חייבים לשלם, ומה שכתב הב"י דבקטן ל"ש דהו"ל לאתנויי, י"ל דמיירי בקטן ממש דלאו בר דעת כלל לכנס עמו בדברים, בענין דא"י לדבר עמו ענינים כאלו.

ואחר שביירנו דדברי הב"י רק בקטן ממש, ועכ"פ בהגיע לעונות הפעוטות קם דינא דהרי"ף דפטור, א"כ בנ"ד א"י להשתלם מתפיסתו, ובלא"ה דברי הב"י תמוהים, דמ"מ הו"ל להתנות כן בפני ב"ד ועוד קשה דלכאורה אין ההוכחה מדלא פירש דנותן דרך הלואה דא"כ גם באינש דעלמא נימא כן, אלא דהעיקר דסתמא מחזיקינן דדעתו למצוה לפרנס יתום א"כ דפירש בהדיא דנותן דרך הלואה, ובלאו הכי בלא הוכחה מחזיקים דעתו למתנה, אם כן על כל פנים יש לסמוך דגם הבית יוסף מודה בהגיע לעונת הפעוטות.

הלכות פקדון סימן רצא

שפז

קצות החושן

קצות החושן

(י) על דעת אשתו ובניו ובני ביתו הוא מפקיד. כתב הש"ך [ס"ק כ"ו] בתשובת ר"י לזית לוי סי' ל"ה תמה על ר"ש כהן ז"ל סי' פ"ה שכתב בפשיטות דהיינו דוקא בשומר חנם, שהרי כתב הז"י [מח"י ד'] בשם רי"ו [נתיב ל' ח"ב] שתמהו רוב הפוסקים על

להם בשטר עכ"ל. ולואת מהימיה על הז"י צדק הבית שהביא דברי הריטב"א שאינם אלא לפי ס"ד בש"ס וכמ"ש, ואפי' לפי ס"ד דש"ס דגרעיה לשמירתו חייב נמי לא ברירא ליה לפי מ"ש די"ל דאשתו וז"ל הם אצלו בשומר שטר.

הרמב"ם לאחר שרגילין הנעלים להפקיד אפי' ממעט בשמירתו שטור, ע"ש בש"ך. אמנם הז"י [ס"ד] צדק הבית כתב ז"ל וכתב הריטב"א על דעת אשתו ובניו הוא מפקיד פי' על דעת אנשי ביתו דוקא בשומר חנם עכ"ל, ומה נראה מנזאר כדברי מוהרש"ך.

אמנם לפי מה שכתבנו בס"ק י"ב דעיקר כדברי הרמב"ם [פ"א משמירות ה"ד ה'] בשומר שטר שמסר לשומר חנם לאס איתו ידוע צעדים שנאס מחויב שומר שטר לשלם ע"ש, וא"כ ה"י במפקיד על דעת אשתו ובניו כיון דאשתו ובניו שומר חנם מני אמר לדידך האמנתיו ולא מני משתבע אשתו וז"ל לפוטרו מה"ט שכתבנו שם בשומר שטר שמסר לשומר חנם. אלא דנדון מוהרש"ך שם ברובן של שלם מנכסיו סמורה ורובן היה פורע לשמעון שטר טרחה ומשרת של שמעון הלך במקום שהיה הסמורה מונח וכו' ע"ש, וזה נראה דהוי שומר שטר שמסר לשומר שטר דהא כיון דהוא משרת של שמעון ודאי בשכרו צל, וכיון דכל המפקיד על דעת בני ביתו הוא מפקיד וזה נמי מבני ביתו והוי נמי שומר שטר וא"כ לכ"ע פטור:

[כו] ומונחים בידו או קשורים כראוי על בטנו מכנגד פניו עד שיגיע לביתו ויקברם כראוי ואם לא קשרם בדרך הזאת אפילו נאנסו חייב לשלם שהרי תחילתו בפשיעה.

כא כל המפקיד אצל בעל הבית בין כלים בין מעות (ו) (טז) [כו] על דעת אשתו ובניו ובני ביתו [הגדולים] הוא מפקיד. (וכן אס הנפקד החזיר הפקדון לאשת המפקיד פטור) (מדכ"י פרק המפקד וע"ל סימן ש"מ סעיף ט"ז) אבל אם מסר לבניו ובני ביתו הקטנים או לעבדיו [כח] בין גדולים בין קטנים או לאחד מקרוביו שאינם שרויים עמו בבית ואין סומכין על שלחנו ואין צריך לומר אם מסרם לאחר הרי זה פושע וחייב לשלם (יז) אלא אם כן הביא השומר השני [כט] ראייה שלא פשע (וכן אס (יח) [ל] הניח אחרים ליכנס במקום שהפקדון מונח אע"פ שאין בחזקת גנבים אס נגנז חייב לשלם דהוי פשיעה (ת"ה סימן של"ג).

(ז) **אבל** אם מסרם לבניו ובני ביתו הקטנים. ירושלמי פ' המפקד [פ"ג הל' י"א] אמר רבי יוסי בר נש דיהב לחצריה פליטורין בשוקא, מסרן לבנו ובתו הקטנים ונגנבו או שאצדו פטור מלשלם שאי אומר לא עלתה על דעתו לטעון פליטורין בשוקא ע"כ, וכתב הריטב"א דוקא בשומר חנם אבל בשומר שטר חייב דלהכי יהביה ליה אגרא דליטעון בשוקא או דליטעוריהו שפיר עכ"ל שטה מקובצת פרק המפקד [מ"ב ע"א]:

כב מי שהוא ידוע בודאי שאינו רגיל לשמור הפקדון אלא למסרו ביד אחר שאינו שרוי בביתו ואינו סומך על שלחנו דינו כמוסר [לא] לבני ביתו. **כג** מעשה באחד שהפקיד מעות אצל חבירו ונתנם השומר לאמו והחביאה אותם ולא טמנה אותם ונגנבו ואמרו חכמים אין השומר חייב לשלם מפני שנתנם לאמו שכל המפקיד על דעת בניו ובני ביתו הוא מפקיד ואע"פ שלא אמר להם פקדון הם יש לו לטעון (יט) [לב] כל שכן שהיתה

אלא כדברי צדק הבית נראה תמוהים, דהריטב"א לא כתבו אלא לפי ס"ד בש"ס [ב"מ ל"ו ע"א] דשומר שטר שמסר לשומר חנם חייב משום דגרע לשמירתו, כתב עלה ח"ל ולפי זה הא דאמר על המפקיד על דעת אשתו ובניו הוא מפקיד דאי איתנים צדיקהו פטור מוקמי לה בשומר חנם ואשתו ובניו נמי שומר חנם ללא גרע לשמירתו וכו', אבל נפקד שומר שטר אע"פ שדרך הנפקד להפקיד לאשתו ובניו מחייב הנפקד אפי' באונסין מפני שהוא שומר חנם אצלו יגרועי גרעיה לשמירתו ע"ש, וא"כ נמילא נשמע לדידך דקי"ל דשומר שטר שמסר לשומר חנם פטור באונסין ומשום דמסר לבן דעת א"כ צהאי דכל המפקיד על דעת אשתו ובניו אפי' בש"ס מיירי. יע"ש עוד בריתב"א שכתב ח"ל א"י י"ל דאפי' אשתו ובניו שומר חנם כיון שאימתו מוטל עליהם ועל כל ז"ב הרי הם אצלו בשומר שטר ויעשו מהם שמירה מעולה ולא יכפרו אותו ממון כאלו נפקד

נתיבות המשפט

משפט האורים - חידושים

[כו] ומונחים בידו. אם מניח במקום שמניח מעותיו פטור. ש"ך [סקכ"ז]:
[כז] על דעת אשתו. וה"ה ש"ש. ש"ך [סקכ"ז]:
[כח] בין גדולים. פי' כונענים, אבל עבדיו העבריים שדרכו לסמוך עליהן מעותיו דמי לב"ב [סמ"ע ס"ק ל"ג]:
[כט] ראייה שלא פשע. קאי אמורסרם לבן דעת, אבל לחש"ו לא מהני ראייה:

משפט האורים - ביאורים

(טז) **ע"ד אשתו**. עסמ"ע ס"ק ל"א עד אס נאצד המעות צדק הולכה וכו'. ס"ל כמ"ש הש"ך בס"ק כ"ו דאס מניח במקום שמניח מעותיו דפטור, וכ"כ הש"ך בשמו בס"ק כ"ו שכתב שנראה קן מדברי הסמ"ע ס"ק ל"א. ומה שרימו לסי' רנ"ב סעיף י' כוונתו דאס נאצד קצת מעות וא"י של מי נתבאר שם בהג"ה. ובש"ך ס"ק כ"ח כסופו יש ט"ם, וז"ל סי' ע"ב ס"ק קל"ו. ועמ"ש (שס) [בסי' ש"מ ס"ק י"ג] דצפקדון לכ"ע פטור, דאשת המפקיד לא

A custodian is permitted to entrust the item to the adult members of his household. However, entrusting it to a minor is considered negligence because they are not valid custodians. *Clearly, if one did entrust his item to a minor, the child is not liable for damage or loss.*

שומרים ושלוחין שו"ע חושן משפט סימן רצא סעיף כא מותר לנפקד למסור את הפקדון לבני ביתו הגדולים, אבל אם מסרם לקטנים הוי פשיעה מפני שאינם בני שמירה.

חושן משפט סימן רלד-רלה

קצות החושן

סימן רלד (א) במקום שעשו שפלא כהוגן. עיין מ"ש בסיומן ס"ו ס"ק כ"ט. (ב) ולא נותן עד שיגדיל. ונראה דאם מכר בעדו קטן וכשנעשה

קצות החושן

ואם אכלם אכל [ג] ואין המוכר מחזיר לו כלום. הגה יזכר לו מנהמה שלא נדקה כראוי הוא כאסורה מדברי סופרים שהרי הנדקה היא מדברי סופרים.

ד (1) כל איסורי הנאה בין מדברי תורה בין מדברי סופרים מחזיר את הדמים ואין בהם דין מכירה כלל.

הגה"ה

סימן רלה

קטן וחרש ושוטה ושכור מתי מוכר מטלטלין והקונה בשבת וביום טוב

ובו כ"ח סעיפים

א אקטן עד שש שנים אין הקנייתו לאחריים כלום ומשש שנים עד שיגדיל (ב) אם יודע [א] בטיב משא ומתן (דהיינו שזדקוהו ומלאוהו שידוע (3) וללאחר עשרה כל שאינו שוטה) מקחו מקח וממכרו ממכר (4) ומתנתו קיימת בין בדבר מרובה בין בדבר מועט בין במתנת בריא בין במתנת שכיב מרע ודבר זה מתקנת חכמים והכל במטלטלים (5) ואם אומרים הואיל ואינו רק מכה תקנת חכמים אס כן [ב] (6) במקום שעשו שלא כהוגן כגון שמכרו (7) זנכסים מועטים שזו נהן הננות מכירתן לאו כלום הוא (8) אבל בקרקע אינו מוכר (ב) ולא נותן עד שיגדיל (דהיינו שהקטן נן שלש עשרה והקטנה נה שמים עשרה והציאו שערות) האפילו הוא קרקע שניתן לו במתנה [ג] (1) או שקנה לו האפוטרופוס ואם נתנו (1) האפילו במתנת שכיב מרע אינו כלום אפילו הוא קרקע שניתן לו ואף על פי שהוא יודע בטיב משא ומתן (2) איהו כל זמן שחפץ הקטן נמה שעשה ואין קרוביו או

ציונים ומקורות ד. רי"ש סימן תל"ט. דרכי משה ב'.

סימן רלה א. לעון ומנצח פקד כ"ט ממסרה דין ו'. ב. טור סעיף א' בשם הר"ש (והנ"מ). ג. ר"ן נמשנה סי' (מ"ט) מ"ד. ד"מ ד'. ד. ומנצח ע"ס הר"ב. ד"מ א'. ה. טור סעיף ג'. ו. (גמ') מדרכי ב"ב פקד מי שמת דף (קנ"ז) קנ"ה, סי' תרל"ה תרל"ו. ז. משנות הרשב"א המיוחסות למנצח סי' ב'. ד"מ ד'.

נתיבות המשפט

משפט האורים - ביאורים

[ג] ואין המוכר מחזיר לו כלום. נש"ך צ"ד סימן קי"ט [סק"ז] פסק דאפילו המותר משויו א"ל להחזיר, ע"ש. ולכאורה אינו מובן, כיון דהמקח בטל הוא כמזיק או כאוכל שלא במקח ולמה יטורף לשלם יותר משויו. ואפשר דאף דבאיסורי תורה אפילו אולבן בשוגג צריך כפרה ותשובה להגין על היסורין, מ"מ באיסור דרבנן א"ל שום כפרה וכאילו לא עבר דמי. מדע, דהא אמרינן בעירובין דף (מ"ו) [ס"ז ע"ב] דדרבנן עבדינן עובדא והדר מותצין תיובתא, ואילו היה נענש על השוגג הא"ך היו מניחין לו לעבור ולקבל עונש, אלא ודאי דאינו נענש כלל על השוגג באיסור דרבנן והרי הוא להאובל כאילו אכל כשירה, והרי נהנה כמו מן הכשירה, ומש"ה צריך לשלם כל דמי הנאתו כמו צוה נהנה וזה חסר מועט, דכללל הוא דלצריך לשלם כפי מה שנהנה, משא"כ באיסור דאורייתא שמקבל עונש על השוגג ומסורו גדול מהנאתו.

משפט הכהנים - הידושים

(ה) ואין המוכר מחזיר לו כלום. אפילו המותר משויו הטריפה, ועיין ביאורים [סק"ג] הטעם. (1) כל איסורי הנאה, ואפילו מכרה הלוקח לגוי וקיבל דמים, מ"מ צריך המוכר להחזיר לו כל הדמים. והטעם, כיון דאפילו באיסור הנאה שאינו תופס דמיו מ"מ הדמים אסורין למוכר. [סמ"ע סק"ח].

סימן רלד (א) אם יודע בטיב משא ומתן. הטעם משום כדי חייו, ומ"מ יכול למכור אף ביותר מכדי חייו משום דלא פלוג רבנן. [סמ"ע סק"א].

(3) לאחר עשרה כל שאינו שוטה. צ"ע שלא כתב זה בשם יש אומרים, דהא המחבר כתב עד שיגדיל אם יודע, משמע כל זמן שלא הביא שתי שערות צריך בדיקה. [סמ"ע סק"ג]. ואם גדול נתן מתנה לקטן קודם שהגיע לעונת הפעוטות וזיכה לו ע"י אחר ולא פירש אימת יתננה לו, ואז אם האחר מסרו לקטן אחר שהגיע לזמן שיהיה מקחו ומתנתו קיימת, פטור האחר אף אם נאבד ביד הקטן, אבל מסרו לו קודם לכן חייב האחר. [שם סק"ד]. {סעיף ב' ביאורים [סק"א] דאם מסר לקטן דבר של אחרים, אף אם הגיע לעונת הפעוטות מ"מ חייב לשלם בנאבד ממנו, עי"ש הטעם}.

(ג) ומתנתו קיימת. דמתנה דמי למכר דאי לאו דעביד ליה נייחא נפשיה לא היה נותן לו מתנה ובכלל כדי חייו הוא. [סמ"ע סק"ה].

(ד) בנכסים מועטים. היינו דבנכסים מועטים הדין דהבנות יזונו והבנים ישאלו על הפתחים, ואחר תקנת הגאונים אפילו במטלטלין הבנים והבנות יזונו, ואם היתומים מכרו הכל אין להבנות כלום כמבואר כל זה באה"ע סימן קי"ב [סעיף ז' י"ב י"ד] ע"ש, ולזה כתב כאן הרמ"א דבמכירת הקטן כה"ג לאו כלום

סימן רלד [א] בטיב מו"מ. עיין סמ"ע ס"ק ד' נהג"ה, שמוכר מדבריו צאחד שזיכה ע"י אחר מתנה להקטן ומסרו האחר להקטן אחר שהגיע לפעוטות שמקחן מתקן, ונראה דהיינו דוקא צה"ג שהספך הנאבד של הקטן, וכיון דחכמים תיקנו שיהיה מתנתו ומחילתו קיים מכל שכן פרעון לידו, אצל של אחרים כשמסרו לקטן אף דכל המפקיד על דעת אשתו וכו' הוא מפקיד [ב"מ ל"ו ע"א], מ"מ כשמסר לקטן חייב כדמוכח בסיומן קפ"ח [סעיף ב'].

[ב] במקום שעשו שפלא כהוגן. נראה דדין זה אינו רק בקטן שהקנין דרבנן לא הוא רק משום כדי חייו, ולא תיקנו שיהיה עצמו בדבר האיסור, אצל בגדול מהני קנין דרבנן או קדושין דרבנן כגון בקטנה אפילו במקום איסור, ועיין במשנה למלך פ"ט מהלכות זכיה ומתנה הלכה (א) [י'].

Although minors are excluded from the halachos of custodianship and one may not give them items that belong to others, it is permissible to give them their own items once they have reached the age of pe'utos.

נתיבות המשפט סימן רלה סק"א
אע"ג שקטנים אינם בני שמירה ואסור למסור להם חפצים של אחרים, מ"מ יכול למסור להם חפצים השייכים להם אחר שהגיעו לפעוטות.

גלגול שבועה כו', אלא אמר רבא השבע לי שלא נמכרת לי בעבד עברי, האי טענה מעליהא היא ממונא אית ליה גביה, רבא לטעמיה לאמר רבא עבד עברי גופו קנוי, אי הכי היינו קרקע, מהו דתימא קרקע הוא דעבדי אינשי... דומה לגדול שמונע לחבירו על פי עד אחד שמעיד שלקח משלו, אע"פ דמונני בלינעא, האי אס איתא דזבין קלא אית ליה, קמל"ן, ע"כ. ופירש"י

הוא שכתבו הטור והמחבר סעיף כ"ג, אבל הרמב"ם (המובא בציונים אות א') ס"ל דשאי קטן דתביעתו אינה תביעה כלל ואימעייה קרא: ד אבא אם שמר דקטן כו' עד מחמת טענה (כו'). הטעם, דטענת שומרים אף בגדול אינה טענת ודאי רק על הספק משביעין אותו שאנדר מידו בלא פשיעה א"כ מה לי קטן מה לי גדול, ואיש כי יתן הכתוב כפרת שומרים לא בלא למעט אלא טענת ודאי ויש לו עד אחד: ד ור"א דאין נשבעין לו כו', טעמה, דאיש כי יתן קאי גם אכל טענה דהשומר: ו אעפ"י שתבעו כשהוא גדול כו'. וה"ה איפכא, שבעו כשהוא קטן והגמיה הימה בגדלות כגון שהפקיד אביו * כמו שכתבתי לעיל [סק"א] בשאר

ואין שם תובע שתביעת הקטן אינה תביעה גמורה (ויש אומרים לזרין ליטבע על פי העד) נמצאת אומר קטן שאמר לגדול מנה לי בידך או אבא היה לו בידך והלה אומר אין לך בידי אלא חמשים או אין לך בידי כלום ועד אחד מעידו שיש לו הרי זה פטור משבועת התורה (וי"א) אבל אם שמר לקטן וטען שאבד הרי זה נשבע שבועת השומרים לפי שאינו נשבע מחמת טענה. הגה (וי"א) ויש אומרים דאין נשבעין לו שבועת שומרים שהיא שבועת התורה אף על פי שבעו כשהוא גדול רק שהנמינה היתה כשהיה קטן וכן נראה לי עיקר. וי"א וכן אם הודה שהיה שותף לקטן או אפוטרופוס עליו יעמידו בית דין אפוטרופוס לקטן וישבע השותף ויכיוצא

טענה מעליהא היא, דטענת מטלטלים היא זו שמונע פעולתו או גרעונו ומאי רבואת דהאי משאר גלגול שבועה. גופו קנוי, ואינה טענת מטלטלים. היינו קרקע, והא תנין לה במתנין דמגלגלים ומאי רבואת כו'. הרי להדיא דאף עבד עברי דינו כקרקע. וכן כתבו הר"ף והרא"ש בפ"ק דקדושין [רי"ף ו"א ע"א מדפי הר"ף, רא"ש סי' ל"ח], וכן כתבו הרמב"ם פ"א מהלכות טוען [ה"ב] והטור לעיל ריש סימן ז"ד [סעיף ג'], ועד היכן גלגול שבועה, אפילו אם יאמר לו השבע לי שלא נמכרת לי בעבד עברי, והיינו משום דק"ל כרבא דעבד עברי גופו קנוי לו. וגם נראה דעד כאן לא זרין נשבעים לטעמא דרבא לטעמיה לאמר עבד עברי גופו קנוי לו אלא משום דמיירי שאומר לו השבע לי שלא

נמכרת לי, הא לאו הכי פשיטא דעבד עברי קרקע הוא, אלא דס"ד למימר דמ"מ אין גופו נמכר לו. וא"כ בטוען חבלת כי ללא שייך האי טעמא, קרקע הוא אפילו לסי' דש"ס, אם לא מטעם שכתב הראב"ד. ואמת שראיתי בהריב"ח פ"ק דקדושין [שם] גבי הך דשלא נמכרת לי בעבד עברי, וכן בהר"ן שם [וי"א ע"א מדפי הר"ף] ונספח פרק כל הנשבעין [שבועות ל"ג ע"ב מדפי הר"ף] שדחקו מאלד לפרש סוגיא זו בענין אחר, משום דהוי קשיא לכו נמי דלא מצינו דעבד עברי איתקש לקרקע, אבל כל מעיין בנדק יראה שדבריהם אינם מחוורים, והדבר ברור כמו שכתבתי דגלי לן קרא גבי עבד דגוף האדם הוא כקרקע וכמו שכתבתי, וא"כ מוכח מהך דחבלת כי שמים כו' בהראב"ד, דכשבעו שישלם פחתן של החפירות חייב שבועה לאורייתא. ולפע"ד גם הרמב"ם אינו חולק על זה, וכן משמע לשון הראב"ד שכתב, נראה דהבנים שבעו למלואות החפירות, משמע דמפרש דברי הרמב"ם דמיירי שבעו למלואות החפירות, וכן משמע להדיא בטור [סעיף י"ב] שהביא דברי הרמב"ם וכתב עליו, וכתב הראב"ד דוקא שבעו למלואות החפירות כו', וגם כבר הבאתי לעיל שהרשב"א סובר בהראב"ד, וגם רבינו ירוחם [מישרים] נתיב לי סוף ח"ב מביא דברי הרשב"א במסקנתו, וגם הר"ן כתבתי לעיל דנראה שחור זו וסובר בהראב"א, א"כ כיון דהראב"ד והרשב"א והר"ן וטור ורבינו ירוחם סוברים בהראב"ד דהיכא שבעו לשלם פחתן חייב שבועה לאורייתא [מיהו י"ל דהיינו דוקא כגון שאי אפשר למלואות החפירות, וכמו שכתבתי לעיל], וגם הרמב"ם אינו חולק, וגם הבאתי ראיות נכונות לזה, הכי נקטינן:

סימן צו סעיף א' א) ואין שם תובע כו'. וכן פסק מהרש"ל [ביש"ש] פ"ט דב"ק סי' מ"ח ע"ש. עיין בתשובת ר"י לנית לוי סי' (מ"ה) [צ"ח] [קש"י]: ב) וי"א דאין נשבעין כו'. וכתב הר"ן פרק שבועת הדיינים [שבועות כ"ב ע"ב מדפי הר"ף] בשם הרשב"א [שם מ"ב ע"א], שאינו מתחייב אפילו פשע גורא, שכן שפטרנו תורה, אפילו מדין פשיעה פטרה אותו, והביא ראיה מדלמרינן בסוף פרק הובל [ב"ק צ"ג ע"א] גבי ההוא ארנקי לפשע זה ההוא גבא, וקאמר והתניא לשמור ולא לחלק כו', אלא כל שיפטור הכתוב מדין שומרין פטר אפילו מדין פשיעה, עכ"ל. ולפי מה שכתבתי לעיל סימן ס"ו ס"ק (קכ"ב) [קכ"ו] אין ראיה מהם, ולכן נראה דאם ידוע שפשע או מודה שפשע לקטן חייב, וכן משמע מדברי הפוסקים: א) אע"פ שתבעו כשהוא גדול רק שהגמיה היתה כשהיה קטן. נ"ל דקדק וכתב הכי ולא כתב איפכא, לפי שכתב המחבר כשנן הרמב"ם [פ"ה מטוען ה"ט] אבל

באר הגולה

ביאור הגר"א

הרא"ש בשמו פרק הדיינים [שבועות פ"ו] סי' ה', והביא ה"ר אפרים ראיה מ"ש בב"מ ד' (ב') [אין שעל ידי טענה כו': ג. וי"א דצריך כו'. כמ"ס בסמ"ח ע"ה סעיף כ"ג ע"ש, ועיין בטור [באן סעיף י'] ועיין ב"י*, ועיין ר"ן [שבועות כ"ב ע"ב מדפי הר"ף] שכתב ג"כ דה"ר [מיגש] הולך לשיטתו כ"ל [סק"ב]: (ליקוט) וי"א דצריך כו'. עיין מוס' דסנהדרין ס"ח ז' ד"ה קטן כו', וי"ל

ה. זה וזה הרמב"ם שם] כדעת רבו [הר"ר מיגש שם] וק"מ מן המפרשים וכמ"ס בפ"ב מהלכות שכירות דין ז'. [הרב המגיד שם]. וכ"כ הטור [סעיף ו'] בשם. ו. והרב המגיד [שם] גם בשם הרשב"א [שבועות מ"ב ע"א ד"ה מ"ח] והרבה מן המפרשים.

דהני מיילי כו'. והוא כשיטת הר"ף ושאר פוסקים בסמ"ח ע"ה סעיף כ"ג, אבל להחליקים בודאי אינו נשבע כן (ע"כ): (*ליקוט) וי"א דצריך כו'. עיין מוס' דסנהדרין ס"ח ז' ד"ה קטן וא"ם הא"ן כו' וי"ל כו', ואף שכתבו עוד אי נמי כגופו ושבע. דבריהם ז"ע דב"ק שם [ק"ו ע"ב] דפרין על כפל משמע אף נשבע... ד. אבל כו'. דעירוב פרושים, ואיש קאי אכי הוא זה דמשתעי בטענת כרי: ה. וי"א אין כו'. כמ"ס בב"ק שם [ק"ו ב'] דאפילו לאבידה לא חשיב, לא דמי אבידה כו', ועיין רש"י שם ד"ה אין כו' ואין צאין כו', אלא דבשומרים משמע. ועוד, דגם בשומר שכן כתיב [שמות כ"ב ט'] כי יתן איש, ואם כי הוא זה לא כתיב. ועוד, דפרין בשבועות שם [מ"ב א'] והאמרת רישא כו', לוקמיה בשומרין. וזה הקושיא קשה גם להג"ה ראשונה וי"א [דצריך] כו': ו. שהיא שבועת התורה. ר"ל, אבל נסיפא בשומרים ואפוטרופוס מודה, אע"ג דנשעין לאורייתא של שומרין מיקנה: ז. אע"פ כו'. ב"ק שם:

According to the Shulchan Aruch, an item entrusted to a custodian by a minor that was lost obligates the custodian to swear. Rema argues that the Torah excludes a minor from compelling the custodian to swear. Shach cites the opinion of some rishonim that the custodian is exempt even if he was negligent with the item, because children are excluded from the laws of custodianship altogether. Shach himself however, concludes that he is liable if it becomes known that he was negligent or he admits as such.

שו"ע חושן משפט סימן צו סעיף א, ש"ך סק"ב קטן שהפקיד חפץ אצל גדול ונאבד, דעת המחבר שחייב בשבועת השומרים. ורמ"א פליג, שקטן נתמעט מטענות שומר ריש. והש"ך הביא דעות בראשונים שאפילו אם באמת פשע השומר פטור, מפני שלגמרי נתמעטו קטנים מפרשת שומרים. אך הש"ך מסיק שאם ידוע שפשע, השומר חייב.

[י] **וכבר** כתבתי לעיל [מצוה ב"ז אות ח'], דהשומר לחרש ושוטה יש דין שומרים לכולי עלמא, אך בשומר לקטן יש שתי דעות, דעת הר"מ בפ"ב משכירות ה"ז דיש דין שומרים, דאיש הכתוב צפרשה לא קאי על שומרים, ויש חולקין דאין דין שומרים לקטן, עיין לעיל. ונראה דאם שאל משוטה, כיון דשאלה היא לה קנין פירות לזמן, דהמשאיל נותן לו במתנה, עיין ר"מ כאן פ"א הל' ה', א"כ בשוטה שאין בו דעת לא מהני רשותו כלל* ואסור להשתמש בחפץ שלו*, ואם משתמש אין לו דין שואל מדעת, רק שלא מדעת, והוא ליה דין גזלן וחייב באונסים, ומכל שכן אם מתה מחמת מלאכה, דלא מהני רשות השוטה כלום, והוא ליה משתמש בחפץ חצירו שלא מדעתו. אך בשאל מחמש דמדרבנן יכול להשתמש בו, א"כ כיון דכל הנאה שלו, הוא ליה שואל וחייב באונסים³⁰, ובמתה מחמת מלאכה פטור מדרבנן*.

רבן בקיבל בשאלה מיד קטן שהגיע לעונת הפעוטות, להר"מ דיש דין שומרים לקטן, יש לו כל דין שואל, ובמתה מלאכה פטור מדרבנן, דהקנאתו מהני מדרבנן, אבל אם שאל מקטן שלא הגיע לעונת הפעוטות, יש לו דין שואל שלא מדעת דהוא ליה גזלן כמו בשוטה, וחייב בכל ענין. ולשון הר"מ פ"ב משכירות ה"ז, קטן שהפקיד או השאיל לגדול הרי הגדול נשבע וכו', נראה פשוט דמייירי בקטן שהגיע לעונת הפעוטות, דבפחות מזה גבי שאלה לא הוא שואל כלל, ולא שייך שבעת השומרים דמתה מלאכה מתה, דגם מחמת מלאכה חייב דהוא ליה גזלן דשואל שלא מדעת הוא, כן נראה לי ברור, והא דלא פירש הר"מ כי הוא דבר פשוט וסמך על המצין³³. ולדעת החולקין וסוצרים דאין דין שומרים לקטן, אם שאל מקטן אפילו הגיע לעונת הפעוטות, במתה מחמת מלאכה פטור, דאדעתא דהכי מושלי ורשות ידיה מהני, וגם פטור מאונסים דאין דין שומרים כלל לקטן.

ועיין במתנה אפרים הל' שומרים סי' י', כתב דקטן שהשאיל לגדול לכולי עלמא יש דין שואל, דשאלה לא כתיב איש,

עכ"ל³⁴. ולדידי נראה דבמתה מן התורה לא שייך כלל דין שאלה בקטן, כי לדין תורה אין מעשה קטן כלום*, והוא ליה שואל שלא מדעת ויש לו דין גזלן וחייב אף במתה מלאכה. ועי"ש שכתב דאם הקטן השאיל עצמו יש לו דין שאלה צבעלים, ובמתה מן התורה כיון דהוא ליה שואל שלא מדעת והוא גזלן לא שייך דין שאלה צבעלים כלל, רק האידנא בחר תקנת חז"ל דקטן שהגיע לעונת הפעוטות יכול להקנות, א"כ שאלה ידיה מהני מדרבנן, ופטור במתה מלאכה וחייב באונסים, והוא ליה עליה דין שואל ונריך לישבע, אבל בדין תורה לא שייך כלל דין שאלה בקטן, ולא שייך כלל לומר כיון דלא כתיב איש גם קטן בכלל, כי לא משכחת שאלה אללו מן התורה כמו שכתבנו, וזה ברור בע"ה.

ובגורף הדין אי שייך שאלה צבעלים גבי קטן שהשאיל, לבי נוקפי, כיון דמן התורה הוא ליה השואל כגזלן ולא שייך כלל שאלה צבעלים דיפטור, וגם מחמת מלאכה, רק דחז"ל תיקנו דמעשה הקטן במכירתו ומתנתו קיים משום כדי חייו, א"כ יכול להשאיל ומתה מלאכה פטור דזה הוא כמתנה, אבל לענין שאלה צבעלים דזה הוא גזירת הכתוב, למה יתקנו חז"ל שיהיה פטור אפילו מפשיעה, ולא אוקמוה דאין תורה, דמן התורה הוא ליה גזלן ולא שייך צבעלים כלל, די שעל פי תקנתם פטור במתה מלאכה, אבל לתקן כעין גזירת הכתוב דצבעלים יפטר איני יודע למה תהיה התקנה כן*, עיין סי' רל"ה*.

[יא] **ובהקדש** לא שייך כלל דין שומרים, הוא הדין שאלה דודאי לא שייך, דאסור לעשות מלאכה בהקדש, דמעל. ובגוי ג"כ, הן ישראל ששאל מגוי או להיפך אין בו דין שאלה, כמו בדין שומרים שכתבנו לעיל [מצוה ב"ז אות ר'⁵⁰]. ושאר האישים, הן איש והן אשה עבד וכו' ישנם בדיני שאלה, כדין השומרים שכתבנו, אך חרש שוטה וקטן ששאלו פטורים, הכל כמו לעיל [שם אות ח'], ואין צורך לכפול הדברים.

[יב] **ובמבואר** בשו"ע סי' שמ"א

The Minchas Chinuch posits that while a minor may be excluded from the laws of custodianship, all would agree that a deaf-mute or insane person can entrust something to others and they would have all the rules of a halachic custodian.

According to the opinions that a child is included in the general laws of custodianship, once the child reaches pe'utos and consents to lend out an item, the borrower is not liable if the item is lost or damaged through its regular use. According to the opinions that he is excluded, the borrower has the status of a gazlan, and is liable for all forms of damage or loss. If the child was in the employ of the borrower at the time the item was taken, Minchas Chinuch is unsure whether the exemption of b'alav imo applies.

מנחת חינוך מצוה ס אות י'
המנחת חינוך כתב דדוקא קטנים נתמעטו מפרשת שומרים ולא חרש ושוטה. עוד כתב שלדעות שיש פרשת שומרים בקטן, אם שאל מקטן שהגיע לפעוטות היו ככל שואל שפטור אם מתה מחמת מלאכה. אבל לדעות החולקים, הוא כשואל שלא מדעת ודינו כגזלן להתחייב על מתה מחמת מלאכה. וע"ש שמסתפק אם יש פטור של שאלה בבעלים לגבי שואל מקטן.

סעיף ב' בן ואפילו אשת איש. כן כתב הרמב"ם [המובא בציננים אות ב'] וצ"ל [דרישה סעיף א'] כחזמי דנראה לי פירושו, דאפילו איש זה לאשמו של איש אחר, וקא משמע לן צוה דאף על גב דרשות אחרים עליה ואינו דומה כל כך להמשלת, ע"ש: ג' ואפילו עבד ושפחה. פירוש, אפילו כעניינת, שהם בני מלוות קצת. וקא על גב דלענין זכיב עירוב על ידן ועל ידי אשתו שנותן לה מונוות אינו מוכה, וכמו שכתבו הטור והמחבר צ"ל [ב"מ סעיף ו'] וס"ל [סעיף ו'] שאני התם דענין זכיב צו האחרים שמוכה להן העירוב ששאר צידם, ה"ל ידס כיד המוכה וכללו הן עדיין ציד המוכה, מה שאין כן בשליחות דלא שייך זה, דהן מוסרין הדבר ליד מי ששלחם אליה, ועיין פרישה [דרישה ס"ט]: ד' וישנם במקצת מצוות. ר"ל, אף על פי שאינם דומים להמשלת ישראל לגמרי שחייב בכל המלוות, מכל מקום ישנם במקצת המלוות: ה' ש"א ש"דחו א"א א"הודיעו. פירוש, להודיעו שהוא נרץ לשמן: ו' ו"א היה ש"דחו א"א עם בן דעת. ודוקא בפוגדיון ששאר צעין ציד המטוי הוא דלמרינ הכי, דכיון דהפוגדיון דלצי הקטן הוא אין לו ליהנות ממנו עד שיגיע לאצ חליפין בעדו, מה שאין כן בללוותי שלל נשאר

ציד החנוני, אין עליו לשמרו יותר מהאב עצמו שמקרו להקטן, ואף שלקחו החנוני צידו למדוד ציה להקטן, מה צכך, אצידה מדעת אציו מעיקרא היתה, והוא הדין אם היה מחזיר הפוגדיון צעין ליד הקטן ולא היה רוצה לשלוח על ידו כלום, ונאצד מיד הקטן, היה פטור החנוני, ועיין פרישה [סעיף ב']: ז' ומדד א"הודיעו ב"ו. דלא ה"ל שולח יד צשל חזירו, ומייצ צלונקיס עד שיעשה צו חזרה גמורה: ח' ואם פירש ואמר ב"ו. הטעם פשוט, דהא אין שייך לומר דכונמו היתה לשלוח על ידי צן דעת, דהא צפירוש אמר ליה לשלוח ע"י צנו הקטן: ט' סעיף ג' ט' האומר א"הודיעו מנה ב"ו. כלשון המחבר כן הוא לשון הרמב"ם שם צפ"צ דשלוחין [המובא בציננים אות ה'], והא דחזר וכתב הרמב"ם והמחבר דין זה, כחזו שם צכקף משנה ו"ל, עד הנה איירי דשולח לקנות, והכא צשולח לו חזונו או פקדונו, עכ"ל. והיותר נראה דנא לדש כאן וללמדנו, שלא תימא דוקא כשאומר צפירוש שלח לי עם הקטן כללעל הוא דלצי חייב, הא אם אמר שלח לי עם פלוני, דיש לומר דלא יודע שהוא קטן, ומייצ* אף על פי שהוא קטן, קא משמע לן כיון דעל כל פנים קיים מאמר, פטור השולח:

ב ^געושה אדם שליח איש או אשה ^בואפילו אשת איש ^בואפילו ^זעבד ושפחה הואיל והם בני דעת ^דוישנם במקצת מצוות נעשים שלוחים למשא ומתן ^אאבל מי שאינם בני דעת והם חרש שוטה וקטן אינם נעשים שלוחים ולא עושים שליח אחר הקטן ואחד הקטנה. ^אלפיכך השולח בנו קטן אצל החנוני ^בונתן צידו פוגדיון שהוא שני אסרין ונתנו לחנוני ומדד לו באיסר שמן ונתן לו את האיסר ואבד את השמן ואת האיסר החנוני ^בחייב לשלם ^גהשלא שלחו אלא להודיעו ^דולא היה לו לשלח אלא עם בן דעת וכן כל כיוצא בזה ^ההגה ועל הללוותי שנתן המשלח ליד הקטן ומדד החנוני לתוכו אם שצרו הקטן החנוני פטור אלא אם כן לקחו מידו ^וומדד לאחרים והחזירו לידו. ^זואם פירש ואמר שלח לי עם הקטן הרי זה פטור.

ג ^אהאומר לחבירו מנה שיש לי בידך בין גתיבות המשפט

משפט האורים - ביאורים

סימן קפ"ח [א] חרש שוטה וקטן. ואם היה צריא צשעת שליחות ונשחטה הוא מחלוקת הפוסקים [הרמב"ם פ"ב מגירושין ה"ט, והטור אה"ע סימן קכ"א], ועיין קלוה"מ [ס"ק] שכתב, דבמתנה למאן דלאמר עדין צחמומיו וצין ליה, אם שלח שליח עם השטר מתנה להולין ליד המקבל, ומת הנותן קודם שמתא שטרם לידה, זכה בהמתנה. ולפי עניות דעמי נראה, [ד]הא ודאי לימא, דכיון דיכול לחזור צו, מת לא גרע מחזרה, כמצואר צכמה דוכתי. ומה שלמד דין זה ממכר השדה צינתיים, לא דמי כלל, דשם אף שמכר ^וואף דלהר"ש [ב"מ פ"א ס"י מ"ט] הו חזרה, מכל מקום לדעת רוב הפוסקים [עיין טור סימן ל"ט סעיף כ"ג, וכב"י שם ד"ה והרא"ש] לא הו חזרה, ואמרינן שלא חזר מהשטר כלל, רק שהיתה דעתו למכור כמוכר דבר שאינו שלו, והיה צדעתו צשעת מכירה להשני, שאם יצא לעשות מתנת הראשון מתנה למפרע, שתצטל מכירת השני, מה שאין כן צמת שצכר פסק כחו ורשותו מהחפץ. ^וולדעת הרא"ש צאמת הו חזרה, וצטלה מתנתו.

בפתפקתי, באם שצכר שאלין צני שליחות, והן פועלים אצלו, לעשות קנין-חוקה, כגון לצנות או לתפור צצדה הפקר או צקניית ציה, או אם משך ע"י פועלים שאין צני שליחות, או הגציה, אי מהני. והצילני ליה, דהא חזינן צמגציה מציאה לחצירו, דאף דמאן דצצירא ליה [בב"מ י' ע"א] דלא קנה חצירו, אפילו עשאו שליח, מכל מקום צפועל שהוא צכיר קנה, משום דיד פועל כיד צעל הצית, אלאמא דפועל לאו מטעם שליחות הוא, אם כן מהיכי תיחי צימעט הניך דלאו צני שליחות יניהו, דהא אפילו לענין שליחות, אי לאו דכתיב [במדבר י"ח כ"ח] אחס גס אחס למעט אוחס שאין צני צרית ואוחס שאין צני דעת [ב"מ ע"א ע"ב], לא היינו ממעטים אוחס, וא"כ פועל, הא דידו כיד צעל הצית לאו מקרא דשליחות נפקא, דהא מהני צמציאה צפועל אף דשליחות לא מהני, וכן כתב הש"ך צסימן ק"ה [ס"ק] צמפסם לצעל חזו צמקום שצז לאחרים דלא מהני ע"י שליח, וע"י פועל מהני, וכיון דפועל לאו מאחסם גס אחס אחי ליה, מהיכי תיחי לן למעטיהו.

גתיבות המשפט

משפט הכהנים - חידושים

(ד) שוטה וקטן. ואם הנותן היה בריא בשעה [שעשו] [שעשה] שליח ונשחטה, הוא מחלוקת הפוסקים. ^בועיין ביאורים [ס"ק א].

(ה) אינם נעשים שלוחים. ^בועיין ביאורים [שם], באם שצכר לאותן שאינן בני שליחות לעשות קנין, או בהגבהה שהגביה שלשה קנה, דכח פועל הווי ככח בעל הבית, והווי כאילו הוא מגביה מכוחו, וכן בחזקה הווי כאילו נעשה תיקון להבית ע"י כחו, ובמשיכה, אם משך לרשות דבעל הבית מהני, דהווי כנמשך ע"י כחו של בעל הבית, דכח פועל ככחו, אבל אם משכה פועל לרשות עצמו לא מהני, דרשות פועל שאינו בר שליחות אינו כרשות בעל הבית, וכן בהגבהה, דאם הגביה פחות משלשה לא קנה, דאינו קונה רק מטעם ידו, וידו לא הווי רק מטעם חצירו, וחצר מהלכת לא קנה.

משפט האורים - ביאורים

סימן קפ"ח [א] חרש שוטה וקטן. ואם היה צריא צשעת שליחות ונשחטה הוא מחלוקת הפוסקים [הרמב"ם פ"ב מגירושין ה"ט, והטור אה"ע סימן קכ"א], ועיין קלוה"מ [ס"ק] שכתב, דבמתנה למאן דלאמר עדין צחמומיו וצין ליה, אם שלח שליח עם השטר מתנה להולין ליד המקבל, ומת הנותן קודם שמתא שטרם לידה, זכה בהמתנה. ולפי עניות דעמי נראה, [ד]הא ודאי לימא, דכיון דיכול לחזור צו, מת לא גרע מחזרה, כמצואר צכמה דוכתי. ומה שלמד דין זה ממכר השדה צינתיים, לא דמי כלל, דשם אף שמכר ^וואף דלהר"ש [ב"מ פ"א ס"י מ"ט] הו חזרה, מכל מקום לדעת רוב הפוסקים [עיין טור סימן ל"ט סעיף כ"ג, וכב"י שם ד"ה והרא"ש] לא הו חזרה, ואמרינן שלא חזר מהשטר כלל, רק שהיתה דעתו למכור כמוכר דבר שאינו שלו, והיה צדעתו צשעת מכירה להשני, שאם יצא לעשות מתנת הראשון מתנה למפרע, שתצטל מכירת השני, מה שאין כן צמת שצכר פסק כחו ורשותו מהחפץ. ^וולדעת הרא"ש צאמת הו חזרה, וצטלה מתנתו.

A deaf-mute, insane person, or minor, cannot appoint an agent to act on their behalf, and they cannot be appointed as one. If a seller gives them an item to deliver to a buyer, the seller remains responsible for it unless the buyer explicitly instructed the seller to send it with them. According to the Nesivos, if they are in the employ of the sender, they can effect certain acts of acquisition on his behalf, because of the doctrine that the hand of a worker is like the hand of his employer.

שו"ע חושן משפט סימן קפ"ח סעיף ב, נתי"מ ס"ה חרש שוטה וקטן אינם עושים שליח ולא נעשים שלוחים לאחרים. והשולח דבר בידיהם נשאר אחראי עליהם, אם לא שאמר בהדיא שישלחוהו עמהם. ועל נתיבות שאם הם מושכרים אצל בעה"ב ועשו מעשה קנין בעדו, לפעמים מהני מדין יד פועל כיד בעה"ב.

ואין העושה שליח צריך קנין ולא עדים אלא באמירה בעלמא בינו לבין חבריו ואין צריך עדים אלא לגלות הדבר אם כבר אחד מהם. הגה יולכן האומר לחצירו (2) קמ סמורה זו ואשתתף עמך והלך וקנאה [ג]לא יוכל לחזור צו דהוי הכשלותו.

ב עבר השליח על דעת משלחו לא עשה כלום יודוקא שהודיע שהוא שליח של פלוני לפיכך אף על פי שמשך או המשיך אם נמצא שעבר על דעת משלחו בטל המקח ומחזיר אבל [7]אם לא הודיע שהוא שלוחו של פלוני (7)נקנה המקח ויהיה הדין בינו ובין זה ששלחו.

ציונים ומקורות. ד. משנת הרשב"א ח"א סי' אלף ו'. ד"מ ה'. ה. וכ"כ בהג"ה בס' קפ"ג סוף סעיף ד'. ו. טור סעיף ו' בשם הרמב"ם פ"ב משלוחין ה"ד.

נתיבות המשפט

משפט הכהנים - חידושים

היתה בפני המוכר. ויעיין ביאורים [סק"ב] דמ"מ במוכר שמטר החפץ לשליח אפילו גוי וכתב להלוקח על ידו לך משוך וקני, קנה הלוקח כשמשך. וכן אם הלוקח שלח ע"י גוי וחרש ושוטה וקטן כסף להמוכר לקנות ע"י הכסף, קנה המשלח כשקיבל המוכר המעות.

(ג) קח סחורה. ויעיין ביאורים [סק"ג] דאפילו ציוה לו שיקנה במעות עצמו ואח"כ יחזיר לו המעות, מחויב להחזיר לו. ואפילו אמר לו סתם קנה סחורה ולא פירש לו איזה סך כמה שיקנה, מחויב להחזיר לו, אם לא שקנה כל כך שבדאי לא אסיק אדעתיה כל כך. ואפילו ביטל השליחות בפני עדים שלא בפניו לא מהני. ואם השליח ביטל השליחות בפני עדים קודם שיקנה ואמר לעצמי אני קונה, יבואר בסימן קפ"ג [סעיף ד'].

(7) נקנה המקח. ויעיין ביאורים [סק"ד] דאפילו נתברר שהוא של המשלח ועבר על דבריו, דאפ"ה המקח קיים, דאמדו חז"ל דעת השליח שיהיה המקח קיים ולתקן את אשר עיות בכדי שלא יהיה כגולן. ואפילו אין לשליח לתקן העיוות מ"מ המקח קיים.

משפט האורים - ביאורים

אמנם נראה, דנמרומה, דוקא אם אמר לקטן לא תרום והקטן קרא שם תרומה אין תרומתו תרומה, אבל אם ציוה לקטן לתרום והמשלח אמר התבואה שפירש קטן זה ויקרא לו שם תרומה יהיה תרומה על מותר התבואה, הוי תרומה, דהא תרומה נטלת במתעבה, ואם מתעב ואמר אם ירדו גשמים יהיה זה תרומה על זה הוי תרומה, כדמוכח בעירובין דף ל"ו [ע"ב] דלא שקיל וטרי החס רק אי אמר אם ירדו גשמים יהיה זה תרומה ואם לא ירדו גשמים יהיה זה תרומה, אבל באמר לכשירדו גשמים יהיה זה תרומה על זה, ודאי דהוי תרומה, והכא נמי, מה לי אם אמר כשירדו גשמים או שאומר מה שפירש הקטן או הקוף יהיה תרומה. ואפילו צריכה לא שייך כשאומר שהתרומה יהיה חל להבא כשיצדקה, כמבואר במהרי"ט [ה"ב] חלק מו"מ סי' כ"ג וצריש פ"ה דמעשר שני.

ובן במוכר ולוקח ע"י שליח שאינו בתורת שליחות, נראה דדוקא בשליח דלוקח שעשה משיכה ע"י השליח שאינו בר שליחות, לאו כלום הוא, ואפילו מסר אח"כ השליח החפץ להלוקח ומשך בעצמו שלא בפני המוכר משיכתו לאו כלום היא, דהא לא אמר המוכר ללוקח משוך וקני רק להשליח, ואפילו משך בפני המוכר, מ"מ לא יתה דעתו לקנות במשיכה זו רק במשיכה שעשה השליח ומשיכת המוכר לאו כלום הוא. אבל אם המוכר מסר החפץ לקטן וגוי למסרו להלוקח, ואמר או כתב על ידו להלוקח שילך וימשוך ויקנה בשם המוכר, מהני משיכת הלוקח, דהא אפילו בגט מבואר בה"ע סימן קמ"א סעיף ל"ה דאפילו לשלוח גט ציד גוי ליתן לישראל ומינה בכתבו הישראל לשליח, דכשר, דהגוי מעשה קוף בעלמא עבד, והכא נמי השליח מעשה קוף בעלמא עבד, שהולך הדברים שאמר המוכר להלוקח שימשוך הלוקח ויקנה. ואפילו החולקין שם [בהג"ה] נראה דמודים הכא בקנין. אמנם צעין שיאמר לשון דמהני דהיינו לך משוך וקני, אבל אם כתב ואמר ימשוך ויקנה, הוי כאומר משוך וקנה דלא מהני, כיון דמשמע להבא כמבואר בסימן קל"ז [סעיף ו']. וכן אם נתן לשליח כסף לקנות קרקע, קנה המשלח, דהשליח מעשה קוף בעלמא עבד להוליך המעות להמוכר לקנות צו.

[ג] לא יבוא לחזור. וה"ה אם אמר קח סמורה סתם במעותיך ואשתתף עמך, אפילו לא יחד לו שום סמורה, נעשה שותף מיקף כשקנה. אכן אם קנה סמורה יותר מן הרגילות, דודאי לא אסיק אדעתיה דמשלח ליתן מעות כ"כ, אינו יכול לכפות להמשלח, כעין שכתב בהג"ה סעיף ג', ע"ש.

ועיין סמ"ע [סק"ה] שכתב דהיינו המשלח וכו'. ולכאורה קשה, דהא ודאי קודם שקנה הסמורה אף המשלח יכול לחזור ולבטל השליחות כיון דמיידי דעדיין לא נתן מעות כמבואר בהש"א [המובא בציונים אות ד'] ע"ש, ואחר שקנה בשם המשלח אף השליח אינו יכול לחזור צו, דדוקא קודם שקנה יכול השליח לחזור צו ולומר לעצמי אני קונה, אבל אחר שקנה בשם המשלח שוב אינו יכול לחזור צו וקנהו המשלח כמבואר בסימן קפ"ג [סעיף ד'].

נתיבות המשפט סימן קפב ס"ב

במקום שהקטן אינו עושה אלא מעשה קוף, כגון מוכר ששלחו אצל לוקח עם חפץ וציוו שיר קנהו, שפיר מהני להקנות על ידו. זה מצוי מאד בחנויות וכדומה שהחפצים ניתנו שם למכירה עם מחיר קצוב, והקטן העובד שם רק נוטל המעות מהלוקח, הרי המקח קנוי ללוקח לגמרי.

If the minor is only assisting with the technicalities of the transaction, such as a minor sent to a buyer to inform him of the seller's consent to sell an item at a predetermined price, he can be used to facilitate the sale. This is common in stores where merchandise is put out for sale at predetermined prices, and the child is merely accepting the money from the buyers.

החובל פרק שמיני בנא קמא

[97 טו ע"א]

תוספתא

פטור משבת. אבל נזק אשר ריפוי וצנת בין סמוכין בין אינן סמוכין חייב: גבוי מאי סגולה. רב חסדא אמר ספר תורה. רבה בר רב הונא אמר דיקלא דלחילי מיניה אמרי. [ג] והלכתא כרב חסדא:

החובל צעזע כנעני * [ד] חייב צולן. רבי יהודה אומר אין לעבדים צנת. * ולית הלכתא כוחמיה:

ז [ה] חש"ו אין להטפל בהם החובל בהן חייב. והם שחצלו באחרים פטורין *. העבד והאשה כמו כן החובל בהן חייב הם שחצלו באחרים פטורין. ונגרשה האשה ונשתמרה העבד *

הגה"ה
כחז רבי יוחנן אלפסי [ה] והלכתא עבד פסול לעדות ויש לו צנת ור' כשר לעדות ויש לו צנת. מא"י: ממזר ופלוע דכא וכרות שפכה אפי"ג דפסולי קהל הם פטורים לעדות. מהיר"ח: אשה פסולה לעדות וכ"ש כותי. מהר"ם:

הגה"ה
אזכור קטן חייב לשלם כשגדלו (ב) וכן פרש"י לקמן בהגול ע"ש כפיה רפרס לרב אשי שפרק שטר חצירו בלדורו ואפי"ג מיניה גבייהא מעליהא וכן משמע פ' שור שנגח ד' ו' (לג): דקאמר רבי יוסי בר' מינא מעלייתא אפטורופוס וחזירי ומפיעים מיממי לבי גדלי וכ"ש היבא דאוקי נפשיהו. מא"י:

הגהות הב"ה
א בעבד כנעני של אחרים חייב בכולן:

ק"ב ע"א גבי קטנים מי מחייבי וכן פסק רש"ל ור"י בסוף פ' מהר"ם פאדוה: בליק פרק שמיני

פ"ל פ"א חריפתא

ועכשיו יאכל הוא פירות ידיו אלא ודאי דה"ג פירות ידו מחזיק הרב ולא שיקח קרקע ויאכל הפירות דלם כן תקשה ממתי' ארצא דהכא שנת קטנה מחזיק לעצמו ולעיל קאמר רבא דילקח בהן קרקע לגי' הר"ף וף רבינו דמקשה עליה ה"ל להקשות ממתי' דהכא אלא מדכח לא קשיא דשאי הכא שאינו לוקח קרקע כלל להכי מחזיק שנת קטנה לעצמו משא"כ באחר שחבל שמתחייב לשלם שנת גדולה וקטנה אמרינן דילקח בהן קרקע כדי שלא יפסיד הרב משנת גדולה ולפיכך הואיל וזוקק ללקיחת קרקע אמרי' דקוניה קרקע צבל שמי השנת דאמרינן לרב הכא אית הכא היד דהיינו הקרקע שיתן צעטורה וקח פירותיה: כמי שהיית אורל מלאכת היד משא"כ הכא אין נזקקים לקניית קרקע כלל ועממא דשאי הכא דהרב עצמו הויק יכול שיאמר שאלם הויק דהיינו דמי היד שהוא שנת גדולה לכשתא ממיני כדי שחבל משלם אבל לעיל דאמר הוא הויק ונתן הדמים לא נוכל לומר שהרב יקח הדמים ולכשיא יחזירם להעבד כי לא הו' עבדין שיתן לו הדמים לרבו ושמת יזילא ו"ל יהיה לו לשלם לרב אמרינן ילקח בהן קרקע ורב צריך לומר גם לגירסת ר"מ ומיהו י"ל לר"ח דאף בכאן ילקח בהן קרקע) משא"כ כשהרב הוא החייב לא נושא מידו עד זמן יציאת העבד ומכיון שאין נזקקים ללקיחת קרקע כלל הלכך שנת קטנה לעצמו ומי' מקשה רבינו לעיל על רבא דלשנת קטנה אין שייכות לעבד כלל ויתן לרב וממתניתין לא היה יכול להקשות כדפרישית אבל אין לתרן ולתלן כמו שמחלקים התוספות ד"ה צעזע כנעני כו' שיש לתלן בין אחרים חובלים כן בין לרב עצמו שכבר זכה בכל דחילוק זה לא שייך אלא צעזע כנעני שהוא של רבו קווי לגופו משא"כ עבד עברי אלא שיש לתלן מצד החובל עצמו אם צלנו להוי'א ממנו כמו הכא ואם צלנו לתת לו מה שמתחייב אחר לעבדו וכמו שפירשו:

[ג] והלכתא כרב חסדא. משום דרב חסדא הוה גדול מרבה כמ"ש ב' הפרה גבי היחא שפחה ונשתמרה וכ"כ ז"י סימן תכג אבל נראה לדחות רבה הוא רבה בר רב הונא שהוא סתם רבה שצממרה. ומי' יש לדון דאי גדול מאותו רבה דהיינו מרבה בר רב הונא דבדור אחד היו: [ד] חייב בבדוף. ועל דרך הירושלמי וגמרה דין פ"ק דגטין שכח רבינו לעיל: [ה] כתוב בהג"ה שצממרה שם הר"ף והלכתא עבד כו'. ובאמת שהוא תמיהה על רבינו שהשיטתו והוא סוגיא דגמרה דף פה ע"א ופלוגתא דמ"ק ורבנן שמתה דלעיל וכחצו צטור סימן ל"ה וסימן ח"ך ומלאמי נקטור כתב יד שנכתב שם וזו ראה [ז] דהנך לא בני עונשים ניגדו ופטורים צ"ע"ב. וכ"כ צדקא צפ' צעזע דהיינן ובהג"ה שסותר מהגול ע"ש פירשתי במקומו ומאי דקאמרי מהי'א דחורים ופירעיס מיממי לבי גדלי גבי עמעדין אפטורופוס לשור מועד התם צממע שאני דהוי מיקון העולם כדכתב רבינו התם דלכות העולם עבדי תקנתא להוקח אפי' לנכסי יומיים וליכא למשמע מינה דכ"ש כי הויק עצמם דדוקא צטור המועד התקינו משא"כ קטן יכילין בקל להשמר שלא יזיק ואין כאן תיקון עולם לחייב הקטנים שישלמו להויקן לכשיגדלו ועוד

חייבין דלא דמי פטוריהו לפטורא דחש"ו. [ז] דהנך לאו בני עונשין נינהו. אבל פטוריהו דעבד ואשה משום דאין להן נכסים. הלכך שומן כל חמשה דברים וכומצין ונותנין צ"ל הנחבל וכשיבא לידם נכסים ישלמו ומיירי צאשה שאין לה נכסי מלוג * ונכסי לאן צרול.

[ח] דלחילי היו לה היו כופין אותה למוכרן צטומת הנאה אם נתאלמנה או נגטרשה ואם מתה ירשנה בעלה ואותה עוצמת הנאה יתנו לנחבל. אבל מנה ומאחיס שלה לא אמרו חכמים שתמכור צטומת הנאה ותתן לנחבל משום דאמר

מעמנו. ואם פכרה נפקדון חייבת לנשע. ואם מומין אשה איש לדין על עסקי משא ומתן בעלה יש לו מן הדין לטעון בשפילה כי היא שולחו במשא ומתן ואינו יכול לומר לאו בעל דברים דידי את ג' וכן נכסי מלוג אם אובל פירות. אבל אם מוצאה אהוב הטוען שפר דמי. אבל על גזלות וחבלות לא כפיין ליה לטעון כלו כמי' איני' בעלמא. לוחה ואכלה ועמדה ונשאה אפילו מאן דמחייב בעל לשלומי דוקא מנכסי שהניסיה לו אלא מנכסי בעל פשיטא דלא גבי. ואם לוחה ואכלה אחר ישואין לנזק דבר שאין משועבד לא ארו מתחייב מא"י:

תפארת שמואל

(ב) וכן פרש"י לקמן. ובכתובות פ' הכותב פרש"י בענין אחר שהיה רב אשי מודקדק עמו וכפיהו והקיפו בראיות עד שהסכים עמו ע"ש וכן עיקר וכן ג"ל להוכיח מפ' הגול דף

תפארת שמואל

דלרבה כ"ש קטנים הוו ומאי תיקון עולם הוה משא"כ שור המועד אין כל הקטנים יש להם שור המועד: [ח] דא"י' דרו ד' כו'. דיש לה שייכות בגייהו דאפילו נ"צ אין בעל יכול למכור כדאיתא צפרק אלמנה ל"ג' צמכסת ינמות: דא"י' דרו ד' דרו כופין אותה דחוברין. פירוש הנכסי מלוג ונ"צ עממן לא השטר שיש לה מבעלה עליהן דבשטר שייך מחילה דלקמן וא"י צשטר עממו אפשר לומר דכופין אותה למכור מידי דהוה אחוספת דלקמן גבי חבלה צעזע דמוכרת החוספת ולא דוקא התם דמיירי צעזע ואמסו כמי מחלה לא הפסיד בעל אלא הה"ג הכא צחבלה באחרים כשי' לה חוספת כחובה כופין אותה למכור והיינו דדייק רבינו לכתוב אבל מנה ומאחיס ולא כתב אבל שטר כחובה שלה לא אמרו כו' אלא דוקא צמנה ומאחיס הוא דקאמר שאין כופין כדמסיק דודאי מחלה אבל החוספת לא אמרינן דודאי מחלה לפי שכשאי' לה אלא מנה ומאחיס אפי' כי מימא שאם מחלה מחוייבת לשלם כל שווי החוב ולא מה שקבלה בלנד (עיין צפ"ק ד"מ) אפי' הכי כי נמי חזר בעל וכתב לה כחובה אחרת אינה מפסדת כלום שהרי אין לה יותר אלא מנה ומאחיס כמו בדלשונה וכי לא מחלה נמי שלא היה צריך לכתוב לה כחובה אחרת לא היה לה ולא כלום ולשמת תרתי נכסים ממקום אחר משום הא לא תחוש למחול דלקמן מה שאין כן בחוספת שיש לה הפסד במחילתה לפי שעל ידי מחילתה לא יהיה לה ולא כלום שמה שמחלה נטרךך לשלם מעיקר כתובתה ואילו לא מחלה היה נשאר צידה עיקר כתובתה הלכך אם יש לה חוספת היא כופין אותה למכור כשחבלה באחרים כמו כשחבלה צעזע ומש"ה דייק לכתוב בכאן מנה ומאחיס וכדפרישית וא"כ הא דקאמר נמי ונ"צ מיירי אפי' על השטר שיש לה על הבעל דשייך ביה מכירה לגבי הנחבל אפי' כשהוא אחר ולא הבעל ולפי שאין לחוש שתמחול שיש לה הפסד במחילתה משא"כ כשאין לה אלא עיקר כחובה. והלכך חוספת נמי שהוי'ק לה הבעל מדליה שייך ביה מכירה לגבי הנחבל אפי' כשהוא אחר ולא הבעל כיון שיש לה הפסד אילו מחלה והא דרבינו לא נקט הכא חוספת לפי דנ"מ ונ"צ שכ"ס טפי מהחוספת דלמה יוסף לה ומדין נ"מ ונ"צ נשמע ג"כ דין החוספת דטעם אחד להן ולקמן צעזע נקט רבינו חוספת משום דנגמרה מקשה הכי אצרייתא דחבלה צעזע לא הפסידה דמקשה אי נפישא כתובתה מכתובה דאורייתא נוקמה אכתובה דאורייתא ואידך חובנה לבעלה והא דלא מקשה אמתי' דמיירי חבלה באחרים לאו משום דבאחרים לא נוקמה אכתובה דאורייתא אלא דלמי מוקים לברייתא דנפישא כתובתה אפי' כהכי פריך אי נפישא מכתובה דאורייתא וכו' אבל לעולם ה"ה חבלה באחרים ואם יש לה חוספת כופין אותה למכור ובעל שלטי הגזירים לא הדין דברי רבינו והקשה עליו למה לא שייך מחילה ג"כ צ"מ ונ"צ ואי לא שייך בהו מחילה א"כ חוספת נמי נכוף אותה שתמכור והי' צ"ע ואין כאן מקום עיון כלל וא"י לפני' דהא"י דבחוסת נמי כופין אותה למכור ומהטעם שכתבתי וא"כ כי מימא דדוקא צעזע כופין על החוספת ולא באחרים מ"מ נ"מ ונ"צ לא קשיא ולא מידי דבהו ודאי לא שייך מחילה כשומכרתן והן

Ohr Zarua writes that a minor who damages must repay the victim when he reaches halachic maturity. He proves this from the fact that Rav Ashi was required to pay for a loan document he had destroyed when he was a child.

הגהות אשר"י ב"ק פ"ח סימן ט האור רוע הכריח מהא דרב אשי שאף קטן שהויק חייב לשלם לכשיגדיל.

נוזקין. הלכות גניבה פ"א

ב אסור לגנוב וכו'. מפרש פ' ד' מימות, ודין שזה פחות מפרטות בממון קצין חצי שיעור בליסטרין: ואסור לגנוב דרך שחוק וכו'. נרייחא פרק אהור נשך (דף ס"א:):
ג איהו גנב וכו' לפיכך ליסטים מוזיין שגנב וכו'. בהשגות א"א האי פיסקא לא מחוורא וכו'. ונאמתי שבינו ז"ל עלמנו פסק כדברי רב יוסף דלמיר שומר אבדה כשומר שכן ופסקא שהטוען טענת גנב באבדה משלם תשלומי כפל וצטוען טענת ליסטים מוזיין וכמו שיבאר שם ומנואר בגמרא פ' הכונס (דף י"ז) שאי אפשר לקיים שניהם אלא שגאמר דליסטים מוזיין גנב הוא, ע"כ יש לי לומר דמרי גוויי ליסטים מוזיין איכא חד כגון גנייה בן יהודע או כגון בעלי שסס שהיו גוזלין מיד בעלים או גוזלין מיד בעלים שלא

ישמור אדם ממנו מהם זה מנואר פ' מרובה דלמיר הסס ור' יומן האי דקא מיטמרי ללא נחזינהו אינשי ויערקין מיניהו ולה נמכוון רבינו ז"ל באמרו אכל אס לקח בגלוי וצפרהסיא ונחזק יד ועל זה ג"ל שהקשו בהדיא פ' הגזל אי הכי היינו גוזלין דההוא ליסטים מוזיין שהזכירו שם הוא כגון זה משה מייאשו בעלים מיניה כיון שיש לו עומת כל קו מו לא הדרי ביה וכו' ומ"ש הרב רבינו אברהם ז"ל יש אחר שלא יקח מיד בעלים בצחוק אכל הוא בלא לגנוב ובקבוצה שלא ירגישו בעלים ומזיין עלמנו צבילי שאס ירגישו צו הבעלים ייראו ממנו ויניחורו לטוול וכו' האי גוויי הוא חונס לגבי שומר שכן ונחלוך בגמרא אס נקרא גנב או גוזל דעת רב יוסף שהוא גנב והלכה כמותו וכן דעת רבינו ז"ל פ' ד' וכו' נחמוורו הקוגיות ועמדו דברי רבינו במקומן:

ד גנב שהעירו עליו עדים בשרים שגנב חייב וכו'. מנואר כמה מקומות:
ה גנב שהורה מעצמו שגנב משלם את הקרן ופטור וכו'. פ' מרובה (דף ע"ה:): על הדקן שימבאר פרק שלשי:
ו תשלומי כפל נוהגין בכל חוץ משה ושור וכו'. משנה פ' מרובה (דף ק"ג:):
ז אחד האיש ואחד האשה שגנבו חייב לשלם. חיוב האשה פטור הוא ומנואר פ' ארבעה אבות (דף ט"ו.) שהשוה הכבוד אשה לאיש לכל דינין שבתורה. ומ"ש רבינו ז"ל היתה אשת איש שאין לה לשלם הרי הכפל עליה חוב עד שתתגרש או ימות בעלה ובית דין נפרעים מ"מנהג:

לשלם. ואחד הגונב ממון ישראל או הגונב ממון עכו"ם ואחד הגונב את הגדול או את הקטן: **ב** אסור לגנוב כל שהוא דין תורה. ואסור לגנוב דרך שחוק או לגנוב על מנת להחזיר או על מנת לשלם הכל אסור שלא ירגיל עצמו בכך: **ג** אי זהו גנב זה הלוקח ממון אדם בסתר ואין הבעלים יודעים. כגון הפושט ידו לתוך כיס חברו ולקח מעותיו ואין הבעלים רואים וכן כל כיוצא בזה. אבל אם לקח בגלוי ובפרהסיא בחזק יד אין זה גנב אלא גזול. לפיכך ליסטים מוזיין שגנב אינו גוזל אלא גנב אף על פי שהבעלים יודעים בשעה שגנב: **ד** גנב שהעירו עליו עדים כשרים שגנב חייב לשלם אשנים לבעל הגניבה. אם גנב דינר משלם שנים. גנב חמור או כסות או גמול משלם שנים בדמיה נמצא מפסיד כשיעור שבקש לחסר את חברו: **ה** גנב שהודה מעצמו שגנב משלם את הקרן ופטור מן הכפל שנאמר אשר ירשיעון אלהים ישלם שנים ולא המרשיע את עצמו משלם שנים. והוא הדין לכל הקנסות שהמודה בהן פטור: **ו** תשלומי כפל נוהגין בכל חוץ משה ושור שהגונב את השור או את השה וטבח או מכר משלם על השה תשלומי ארבעה ועל השור תשלומי חמשה: **ז** יאחד האיש ואחד האשה שגנבו חייבין לשלם תשלומי כפל ותשלומי ארבעה וחמשה. היתה אשת איש שאין לה לשלם הרי הכפל עליה חוב עד שתתגרש או ימות בעלה ובית דין נפרעים מ"מנהג:

ח קטן שגנב פטור מן הכפל ומחזירין לו דבר הגנוב ממנו. ואם אבדו אינו חייב לשלם אף הקרן ואפילו לאחר שהגדיל: **ט** העבד שגנב פטור מן הכפל ובעליו פטורין שאין אדם חייב על נזקי עבדיו אע"פ שהן ממונו מפני שיש בהן דעת ואינו יכול לשמרן שאם יכעיסנו רבו ילך וידליק גדיש באלף דינר וכיוצא בזה משאר נזקין. נשתחרר העבד חייב לשלם את הכפל: **י** ראוי לבית דין להכות את הקטנים כפי כח הקטן על הגנבה כדי שלא יהיו רגילין בה. וכן אם הוזקו שאר נזקין. וכן מכין את העבדים שגנבו או שהוזקו מכה רבה כדי שלא יהיו רגילין להזיק: **יא** היתה הגניבה ביד הגנב והשביחה

פ"א ח קטן שגנב וכו'. פירוש מחזירין לו לבעל הגניבה דבר הגנוב ממנו: מסר

א סמ"ג עשין ס"י ע"א: ב טוח"מ ס"י שמ"ט: ג טור שם ס"י שמ"ט: ד עיין בטוח"מ ס"י שני"ד שדך אחרת עמו:
י ראוי לב"ד להכות לקטנים וכו'. זה לא מלאמי מנואר אלא נראה פשוט ואפי' למאן דאמר קטן אוכל נבלות אין צ"ד מוזיין להפרישו ה"מ בעצירות שבין אדם למקום אכל בעצירות שבין אדם לחבירו ולפי לא אכל מפרישין אותו כדי שלא ירע תקלה על ידו: וכן מכין את העבדים וכו':
יא היתה הגניבה ביד הגנב וכו'. דין הגניבה והגזלה שיהיו צדיקין אלו והוא פשוט ולפי"ז הוא פשוט שכונס רבינו ז"ל כשהיתה מעוברת בשעת גנבה או טעונה וגוזה וילדה ואין כאן מקום להשגה

Rambam writes explicitly that a minor who stole is not required to repay the victim when he grows up. If the stolen item is extant then it must be returned immediately, even before the child reaches maturity. He adds that Bais Din should punish the child to ensure that he doesn't get into the habit of stealing. Magid Mishne explains that unlike other prohibitions where according to some opinions a Bais Din would not get involved, when it comes to civil infractions between people all authorities would agree that Bais Din should get involved.

רמב"ם הלכות גניבה פ"א הלכה ג; מגיד משנה הרמב"ם כתב בהדיא שקטן אינו חייב לשלם את מה שגנב אפילו אחר שהגדיל, ורק אם הדבר הגנוב עדיין בעין מחזירין אותו. ע"כ שראוי לב"ד להכותו כדי שלא יהיו רגילי בזה. וביאר המגיד משנה שבדברים שבין אדם לחבירו ב"ד מצווין להפרישו לכו"ע.

סימן שמט סעיף א' א' אחד האיש ואחד האשה. כלומר אע"פ דמצינו כפרשת משפטים [שמות כ"א ל"ד] איש כי יגנוב שור או שה ועצמו או מכרו ומשה בקר ישלם תחת השור כו', איש לאו דוקא קאמר, דהשוויה אשה לאיש לכל עונשין שצמורה, ולא כמיז איש אלא למעוטי קטן וכדמסקין [סעיף ג'] ויהי' לכל דכוותיה דהיינו מרס שוטה: ב' אלא שאשת איש שגנבה ברי. נקט אמת איש לאפוקי אלתמה וגרופה ויחוללה גדולה דיש להן ממה לשלם מיד, משא"כ אשה שה לא בעל דכל אשר לה הכניסה מקמתא דבעלה, ובסוף סימן שמו"ו [סמ"ע סק"ל] נבאר דאם יש לה נכסי מילוג חייבת למכור מיד בעצמה הנאה ולשלם

הקדן, ע"ש גדרישה [סעיף כ'] ובסימן תל"ד סעיף י': ג' עד שתתאמת או התגרש. פירוש, יקח פסק דין מיד עליה שנחמיה לה לשלם לו קרן וכפל מיד כשהיה לה וכמ"ש הטור והמחבר בסעיף שאחר זה. ואף שכתב הטור כאן [סעיף א'] ז"ל, עד שתחלמן או תתגרש ותבענה אינו ר"ל שאו יתבענה ויקח פסק דין עליה, אלא ר"ל לומר או יתבענה להוליא מדה בפסק דין שידרו מעכשיו, ומש"ה השמט המחבר חייב ויתבענה כדי שלא נעשה בו, ולא אכעיר שזמן שכתב חייב ויתבענה מה שהשמט בעל השו"ע בכיוון, והוסף וגרע בזה: סעיף ב' דן צריך לישבע שאינם ברשותו.

סימן שמט דין אשה ועבד וקטן שגנבו וכו' ה' סעיפים א' אלא אחד האיש ואחד האשה שגנבו חייבים לשלם ב' אלא שאשת איש שגנבה אם אין הקרן בעין או חלופיו אין לה ממה לשלם. ג' עד שתתאלמן או תתגרש. ב' אשת ראונו השאילה לאשת שמעון חפצים ויצא קול בעיר שגנבו אם שמעון מודה שהחפצים באו לרשותו ואינו יודע מה נעשה בהם ל' צריך לישבע שאינם ברשותו ו' אשלא שלה בהם יד ו' וגם האשה תשבע שאינם ברשותה ו' ויכתבו עליה פסק דין שחייבת לשלם לה החפצים לכשתתאלמן או תתגרש. ג' ו' קטן שגנב ו' מחזירין קרן לבעלים אם הוא בעין ו' אם אינו בעין פטור אף ב' לאחר שיגדיל.

סימן שמט סעיף ב' א' וגם האשה תשבע כו'. עין *מה שכתבתי לעיל סוף סימן ז"ו בזה [סק"י]: סעיף ג' ב' לאחר שיגדיל. עין לעיל סימן ז"ו סעיף ג'.

ציננים ומקורות: סימן שמט (ה) טור סעיף ב' בשם משנת הרא"ש כלל ל"ט סי' ד. (ז) ועין לעיל סוף סימן ז"ו צ"ח.

אף שהוא טענת ספק, ובטור ובמשנת הרא"ש [המובאים בציננים אות א'] כתבו בזה המעשה ז"ל, וגם חושדן לשמעון עצמו שידע מה נעשה בו ושמא עדיין הן נכסותיו כו'. ומשמע דבני העיר היו חושדן אותו לפי ראות עיניהם, ולפי"ז י"ל דמשו"ה השביעיהו. אבל המחבר שלא העמיק ודאי ס"ל בל"ה נמי משביעין אותו, ונראה דהיינו טעמא, כיון שנאלו לרשותו ועכשיו אינו יש כאן ריעותא, ומשביעין על טענת ספק *בזה במקום ריעותא ככל שנוצת שומרין שכן ספק, ומטעם שכתבתי בסיומן רל"ד [סק"ג] כיון שדאי נא לידו ועכשיו אינו. ומש"ה נמי כריך לישבע שלא פשע בה אע"פ דלא קיימלוהו עליו שמירה ובלא הנח [לפני] *לפנין] כתבו הטור והמחבר גריס סימן רל"א [סעיף ב'] דלפילו שומר מנס לא הוה, שאני הכא דלאחר הנח [לפני] ולפנין] וזיליה דעמו דלא יסמון עליו, משא"כ כאן, ועיין פרישה [סעיף ב'] מה שכתבתי עוד מזה *': ה' ו' אלא שד"ח בה יד. בטור [שם] כתב גם שלא פשע בה שגנבה, וכ"כ מור"ם לעיל בהג"ה סוף סימן ז"ו *': סעיף ג' ו' קטן שגנב כו'. היינו טעמא כיון דליתו בר דעם, ויהי' חשש ושוטה, ועל שלשמן אמרו [ב"ק פ"ו ע"א] שפגיעתן רעה, עיין פרישה [דרישה סעיף ג']: ז' מחזירין הקרן כו'. ואין זה בכלל אין נוקטין לנכסי קטן כו' אם הוא מפורסם וידוע שהגניבה נאלה לידו וכמ"ש בסיומן ק"י [סעיף ה']:

טורי זהב

סימן שמט סעיף ג'. אף לאחר שיגדיל. הא דאיתא בפרק הגזול קמא [ב"ק דף צ"ח ע"ב] הוה עובדא וכפיהה רפרם לרב אשי ואגביה כי כשורא

באר הגולה

סימן שמט סעיף א' א' וכן כתב הרמב"ם צ"ח א' מהלכות גניבה דין ו', מממלא דרכי יהודה אמר רב ומא דבי ר' שמעאל וכו' צ"ח ד"ק דף ט"ו ע"א. ג' וכמו הנ"ל [שם] ופשוט הוא. ג' כתב הרב המגיד [שם] מנאחר בפרק החובל צדין החבלה [במשנה ב'] דף פ"ז ע"א]. סעיף ב' ד. שם [בסוד] סעיף ג' שם [בסוד] סעיף ג' ופשוט הוא. ו' מללה הזכיר שם במשנה [ב"ק פ"ז ע"א] הגדיל הקטן חייב לשלם כדרך שהזכיר גבי אשה נגנשה האשה וכו', משמע דלפילו הגדיל פטור.

באר היטב

סימן שמט סעיף א' א' אין לה ממה לשלם. עיין מה שכתבתי בזה בסיומן שמו"ו ס"ק י"ט ע"ש: ב' התגרש. פירוש, יקח פסק דין מיד עליה שנחמיה לה לשלם לו קרן וכפל מיד כשהיה לה וכמ"ש הטור והמחבר בסעיף שאחר זה. ואף שכתב הטור ז"ל עד שתחלמן או תתגרש ותבענה אינו ר"ל שיתבענה או יתבענה אלא ר"ל שאו יתבענה להוליא מדה בפסק דין שידרו מעכשיו, ומש"ה השמט המחבר חייב ויתבענה כדי שלא נעשה בו, ומש"ה השמט המחבר חייב ויתבענה כדי שלא נעשה בו ושמא עדיין הן נכסותיו כו'. ולפי"ז י"ל דמשו"ה השביעיהו. אבל המחבר שלא העמיק ודאי ס"ל בל"ה נמי משביעין אותו, ונראה דהיינו טעמא, כיון שנאלו לרשותו ועכשיו אינו יש כאן ריעותא, ומשביעין על טענת ספק כה במקום ריעותא ככל שנוצת שומרין שכן ספק, ומטעם שכתבתי בסיומן רל"ד [סק"ג] כיון שדאי נא לידו ועכשיו אינו. ומש"ה נמי כריך לישבע שלא פשע בה אע"פ דלא קיימלוהו עליו שמירה ובלא הנח [לפני] *לפנין] כתבו הטור והמחבר גריס סימן רל"א [סעיף ב'] דלפילו שומר מנס לא הוה, שאני הכא דלאחר הנח [לפני] ולפנין] וזיליה דעמו דלא יסמון עליו, משא"כ כאן, ועיין פרישה [סעיף ב'] מה שכתבתי עוד מזה *': ה' ו' אלא שד"ח בה יד. בטור [שם] כתב גם שלא פשע בה שגנבה, וכ"כ מור"ם לעיל בהג"ה סוף סימן ז"ו *': סעיף ג' ו' קטן שגנב כו'. היינו טעמא כיון דליתו בר דעם, ויהי' חשש ושוטה, ועל שלשמן אמרו [ב"ק פ"ו ע"א] שפגיעתן רעה, עיין פרישה [דרישה סעיף ג']: ז' מחזירין הקרן כו'. ואין זה בכלל אין נוקטין לנכסי קטן כו' אם הוא מפורסם וידוע שהגניבה נאלה לידו וכמ"ש בסיומן ק"י [סעיף ה']:

פתחי תשובה

סימן שמט סעיף ב' א' צריך לישבע כו'. דעשה גם הוא שומר כמ"ש בצ"מ מ"ג ז' ומשמעה כו': סעיף ג' ב'. (ליקוט) קטן כו' אם הוא בעין כו'. מ"ש בצ"מ ק"ז א' ה"ק אביו כו', והמקשה לא פריך אלא דף פ"ז ע"א]. סעיף ב' ד. שם [בסוד] סעיף ג' שם [בסוד] סעיף ג' ופשוט הוא. ו' מללה הזכיר שם במשנה [ב"ק פ"ז ע"א] הגדיל הקטן חייב לשלם כדרך שהזכיר גבי אשה נגנשה האשה וכו', משמע דלפילו הגדיל פטור.

חידושי חתם סופר

סימן שמט מחבר סעיף ג'. לאחר, ג"כ, עיין פרישה אלא דלפניה רפרם פק (החובל) והנזק ב"ק צ"ח ע"ב ד"ה ואביתא, ועיין מ"ש ל"ח ג' אין נשבעין על טענת חשש שוטה וקטן [שבתות] פקח הייטני (סי' כ"ב ב"ג) ועיין ש"ע א"ח [סימן] ש"מ"ג בסופו והוא בפסקי מהל"א [תורת השו"ת] סי' ס"ג ומיימי מהל"א [ב"ק] פקח החובל סי' ט' ע"ש. ונראה לענין דמי ממונת שאני, והרי בצ"מ (ע"א) [ע"ב] אמרין לילי נמי שביקיהו אע"ג דלית (טובה) [מזה] על לאו דלא תפקד:

חידושי רעק"א

סימן שמט סעיף א'. הלופיה, ג"כ, עיין בשו"ע א"ח סימן ז' סעיף ט' ובלקט מחוקק שם ס"ק כ"ח:

לענין דמי ממונת שאני, והרי בצ"מ (ע"א) [ע"ב] אמרין לילי נמי שביקיהו אע"ג דלית (טובה) [מזה] על לאו דלא תפקד:

שו"ע חושן משפט סימן שמט סעיף ג, פ"ת סק"ב קטן שגנב והקרן בעין מחזירין אותה, ואם לאו פטור מלשלם אפילו כשיגדיל. אולם השבות יעקב כתב שאם נהנה ממה שגנב חייב לשלם, ואפילו אם הלך לאיבוד, אם בא לצאת ידי שמים חייב לשלם, אך מסתבר שאי"צ לשלם הכל.

סעיף ד' הן עבד שגנב כו'. לעבד ג"כ אין לו ממון דמה שקנה עבד קנה רבו: **אין אינו בעליו חייבין בשלם**. וז"ל הטור [סעיף ג'], אין בעליו חייבין לשלם ולא כל דבר שמזיק, כיון שהוא בן דעת ובעלים אינו יכולים לשמרו, שאם יקטעו ילך וילקח גדישו של חבירו ומלא ממנו רבו מנה ככל יוס': סעיף ה' הן מכה רבדה. היינו כפי כחו לעבד כמו קטן, ומשום דסמך עבד יכול לסבול מכה רבה משו"ה נקט גביה מכה רבה: **סימן שגן סעיף א' א' גנב חבירו** כו' עד דמי חבירו. ולא אמרין דקיס ליה דרבה מניה כיון דחייב מלקוח וכתב אשכנזי ח"כ יפטר ממנו, כדן הגויב כים בשבת וגרוד לרה"ר דפטור משלומי ממון וכמ"ס הטור והמחבר כרים קיימן שאמר זה, דלא דמי, דהטעם חייב ממון נא מיד שהגביה החלב לגונבו, וחייב מלקוח וכתב לא חל עליו אלא [הא"כ] *אח"כ* בשעת אכילה.

ד' העבד שגנב מחזירין קרן לבעלים אם הוא בעיני ואם אינו בעיני **אין בעליו חייב לשלם** **בשנתהרר העבד חייב לשלם אם יש לו**. **ה' ראוי לבית דין להכות הקטנים כפי כח הקטן על הגניבה כדי שלא יהיו רגילים בה וכן אם הזיקו שאר נזקים וכן מכים העבדים אם הזיקו** **למכה רבה שלא יהיו משולחים להזיק**.

סימן שגן

א' גנב חבירו ואכלו משלם לו **צנינים ומקורות** (ג) טור סעיף (ד) ג' בסם הרמב"ם פ"א מגניבה ה"י.

סעיף ד' הן עבד שגנב כו'. לעבד ג"כ אין לו ממון דמה שקנה עבד קנה רבו: **אין אינו בעליו חייבין בשלם**. וז"ל הטור [סעיף ג'], אין בעליו חייבין לשלם ולא כל דבר שמזיק, כיון שהוא בן דעת ובעלים אינו יכולים לשמרו, שאם יקטעו ילך וילקח גדישו של חבירו ומלא ממנו רבו מנה ככל יוס': סעיף ה' הן מכה רבדה. היינו כפי כחו לעבד כמו קטן, ומשום דסמך עבד יכול לסבול מכה רבה משו"ה נקט גביה מכה רבה: **סימן שגן סעיף א' א' גנב חבירו** כו' עד דמי חבירו. ולא אמרין דקיס ליה דרבה מניה כיון דחייב מלקוח וכתב אשכנזי ח"כ יפטר ממנו, כדן הגויב כים בשבת וגרוד לרה"ר דפטור משלומי ממון וכמ"ס הטור והמחבר כרים קיימן שאמר זה, דלא דמי, דהטעם חייב ממון נא מיד שהגביה החלב לגונבו, וחייב מלקוח וכתב לא חל עליו אלא [הא"כ] *אח"כ* בשעת אכילה.

ובז"ו [סעיף כ"ד] כתב דלתיבא דכו"ע חייב ג"כ בתשלומי כפל, והמחבר לא כתבו כאלו, דלא חייבי דבין כפל ד' וה' שאינן נוהגין בזמן הזה וכמ"ס מור"ם בסיומן שמ"מ הגביה סעיף ד' ועיין מ"ש שם בסמ"ע סק"י א'. **ה' והנה לעמיק קצת מיוחדו דיון שכתב הטור בסיומן זה**, הא', אע"ג דק"ל צלמא דאין שלם לזכר עזירה, בדיון זה אם גנב ואמר לשלמו לא טעמו או מכיון המשלם חייב. והטעם, דטביחה דומיא דמכירה, והמכירה א"כ אם לא ע"י אחר דהיינו לוקח, והגנב חייב, ה"ו צביחה ע"י שליח, וכמ"ס הטור בסעיף ד', ע"ש בפרישה. ה', אע"ג דלענין אכסור שבת לא ק"ל כו' יוחנן הסנדלר דאמר [ב"ק ע"א ע"א] המבשל בשבת בשוגג לא יאכל הוא אפילו בנזולא שבת אלא אחרים, ובמודד אפילו לאחריים ואפילו למולאי שבת ש"ס [סעיף א'], כנאן לענין טביחה ומכירה ק"ל כו' יוחנן הסנדלר

שמיטה שאינה ראויה כרבי יוחנן הסנדלר, עכ"ל, ואחריו נמשך הענין שז"ן. אצל תמוה הוא בעיני, דהא אמרינן בש"ס במדבר [שם] דף ע"א ע"א [ע"ב] ופרק אלו נעדרות [בבבב] דף (ל"ו) [ל"ג ע"ב] דמאן דפטור בעובת ע"י אחר בשבת סבר לה כו' שמעון דאמר השוחט את הטרפה פטור ולא כרבנן דמתני' [ב"ק ע' ע"א], א"כ אין דק"ל כרבנן, חייב, והא דפסק הר"ש כרבי יוחנן הסנדלר, היינו לענין מנשל בשבת דאסור, וה"ה דהשוחט בשבת אסור, אצל מ"מ לענין גביה דלא מיידי רבי יוחנן הסנדלר ק"ל כרבנן דמתני'. ובאמת נראה שהטור לא עיין בש"ס ולשון הר"ש אטעויה, שכתב הר"ש ח"ל, גנב ומכר בשבת ליתא חייב מיתה במכירה * (פטור), גנב ועצם זיוס הכפורים, חייב, בש"ס [שם ע"א ע"א] פ"ק וסא ק"ל דאילו לוקח ומשלם, ומוקי לה בעובת ע"י אחר, וכי זה מוטב זה מחייב, אמר רבא אמר קרא [שמות כ"א ל"ד] וטעמו או מכרו, מה מכירה

עיקר להם

סימן שממט סעיף ה' בסופו. י"א דאשלומו כפל ותשלומי ד' וה' אם תפס לא מפיקין מיניה. (טור סעיף ד' בסם הראש ב"ק ע"א סי' כ'). וי"א שאם תפס יותר מכדי גביהו מפיקין מיניה, דתקנתא עבדו רבנן לניזק דאי תפס לא ליפקי מיניה, וכי עבדו רבנן תקנתא דוקא עד כדי נזקיה, אבל לארווחי לא אתקינו. (טור שם בשם הרמ"ה). ויש הולקים ואומרים דלאו תקנתא היא אלא דינא הוא, ושפוש דליכא דיון דלדידיה אמרו דבכח"ג עבדו איניש דינא לנפשיה. (טור הראש ה"כ). ועיין סימן ד'.

מורי הלב

בילדותו ולא בהיותו ת"ח. אבל נראה עיקר כמ"ש רש"י בכתובות דף פ"ו [ע"א ד"ה כפיה] על האי לישנא על מידי אחרניא, דהיינו שבא הדין לפני רב אשי והקיפו פרסו לרב אשי בראיות וסברות שיפסוק שיגבה התובע גיבוי גמור כו', וה"ו יש לפרש כן לענין דינא דשרף שטרות:

ביאר הגולה

משום שאינו גול גמור, ולפי דוקא גדלג שלם אצל בשלמה אף נתקן חייב משום גול להחזיר, ועיין גריס פ"י דב"ק ק"כ א' כ', ולכן לא קמיני דמתני' [שם פ"ד ע"א] אלא בתנאה, וה"ה באשה ועבד (ע"כ): (ליקוט) מחזירין כו'. דאפילו בגול שאינו אלא דרכי שלום אמרינן ב"מ ק"ב א' ובסוף חולין [קמ"א ע"ב] אביו של קטן כו', ובג"ק ריש פרק הגול בתרא [ק"ב ע"ב] ולא שמיעא כו' מיוק כו' (ע"כ):

אין בית דין מוזנין להפרישו, הני מילי בעבירות שבין אדם לחבירו ודאי מפרישין אותו כדי שלא יאירע מקלה על ידו. כ. לשון הרמב"ם [שם] שגנבו או שהזיקו.

סימן שגן סעיף א' א'. ה. לשון הטור סעיף (כ"ג) [כ"ד], וכ"כ הרמב"ם בפ"ג מהלכות גניבה דין ד', מיימלא דרב חסדא מודה ר' נחוניה בן הקנה, בפ"ג דכתובות דף ל' ע"ב.

גליון מהרש"א

סימן שגן. ש"ך סק"א. אבל לדידן דלא ק"ל כו' נחניא. עיין לעיל סימן פ"ו סק"מ. לשלם, וכדאיתא באו"ח סימן ש"ג והוא מפסקי מהר"א [תורת הדין] סימן ס"ב דקטן שעבר עבירה בקטנותו צריך לעשות תשובה כשיגדיל, ובין אדם לחבירו עיקר התשובה לפי חבירו ולשלם הזיקו, אך שאין כופין על זה בדיני אדם. ואף דבתשובת בית יעקב סי' ג' רוצה להשיג על מהר"א והרמ"א שם, כל דבריו אין להם שחר כו'. אך נראה דאף לצאת ידי שמים א"צ לשלם הכל כמבואר במהר"א שם, וכן משמע לשון הרמ"א שם שיקבל איהו דבר לתשובה, על כן המוחל לא יהיה אכזרי ויפויס במה דיפייס משום תקנת השבים כאלו שרוצים לצאת ידי שמים. ובספר חסידים סי' הרצ"ב משמע שחייב לשלם הכל כשהגדיל, ואולי ממדת חסידות קאמר, או שהיה ממון הגניבה תחת ידו, עכ"ל ע"ש. ועיין לעיל סימן צ"ו סעיף ג', ועיין בתשובת רבי עקיבא איגר וצ"ל סוף סי' קמ"ו:

הלכות שבת סימן שמג שדמ

תלג באר הגולה

משום שבות: הגה ויש אומרים דכל זה בקטן ולא הגיע לחינוך, אבל הגיע לחינוך (ז) צריכים להפרישו (תוספות פרק כ"ב). (ח) ויש אומרים דלא שייך חינוך לבית-דין אלא לאב בלבד (כ"י). וקטן שהכה את אביו או עבר שאר עבירות בקטנותו, אף-על-פי שאינו צריך תשובה כשיגדל, מכל מקום (ט) טוב לו שיקבל על עצמו איזה דבר (ה) לתשובה ולכפרה אף-על-פי שעבר קודם שנעשה בו עונשין (פסקי מהרא"י סימן סב):

שדמ דין ההולך במדבר בשבת, ובו ב' סעיפים:

א (א) *ההולך במדבר ואינו יודע מתי הוא שבת, מונה שבעה ימים (ב) מיום שנתן אל לבו שכחתו, ומקדש השביעי (ג) בקידוש והבדלה; (ד) כ'אם יש לו (ה) ממה להתפרנס (ו) אסור לו לעשות מלאכה כלל עד שיכלה מה שיש לו, *ואז יעשה מלאכה בכל יום, אפילו ביום שמקדש בו, (ז) (ח) כדי פרנסתו *מצומצמת, (ח) ומותר לילך בו בכל יום, באר היטב

לשנות, אבל הוא לא יגע בו שמא יאכל או ישחה ממנו, אבל אם התינוק אינו חולה כ"כ, ישאנו לחוק ולא יכניס החמץ לבית כלל, ועמ"ש בס"ח"ן סי"ק י"א, ועמ"א: (ה) לתשובה. קטן שגנב או שהזיק ראוי לבית-דין להכותו כדי שלא ירגיל בה, אבל אין צריך לשלם אם אין הגניבה בעין, ב"ח. ועיין ט"ז ובספר חסידים סימן תרצב:

(ה) כדי פרנסתו. ואם יש לו לחם אסור לבלש דאין כאן פיקוח נפש,

ביאור הלכה

ואדרבה מחינן בדיה, ויש תקנה, ליתן להתינוק חומש וסידור שישא לבית-הכנסת לצורך עצמו להתפלל ולשמע קריאת התורה, וממילא יצטרף הגדול עמו להתפלל יחד:

* ההולך במדבר וכו'. והוא הדין אם שכח באיזה חודש עומד או מניין הימים של חודש בניסן סיון תשרי, ויצויר זה בימים שאין הלכנה נראית וכדומה, דזה גמ"כ אי אפשר לידע ולהכיר הימים טובים, ואינו יודע מתי חל המועדות, צריך לנהוג מספק בקדושה עד שידע שיצאו הימים טובים [פמ"ג במ"ז]: * ואז יעשה מלאכה וכו'. כתב בתוספת-שבת, דאם יכול להתענות יום אחד בלי סכנה אסור לו לעשות מלאכה באותו יום, דאין כאן פיקוח נפש. ועיין בספר בגדיישע שחולק עליו וסובר דאין צריך לסגף עצמו בתענית, כדי שיוכל למהר לצאת מן המדבר, ועוד האריך, עיין שם: * מצומצמת. לכאורה

דין מצווין להפרישו שלא יארע תקלה על-ידו, אבל אין צריך לשלם אם אין הגניבה בעין. וכל זה מדינא, אבל לפני משורת הדין, בין שחבל בו בגופו (יח) או שהזיק לו בממונו, צריך לשלם לו [ט"ז וח"א וכן משמע מהגר"א]:

א (א) ההולך במדבר. והוא הדין אם נשכה בין העובדי-גילולים ונשכה יום שבת ממנו [ירושלמי], אך לפעמים בזה יכול לברר מחשבותם באיזה יום חל שבת שלנו: (ב) מיום שנתן וכו'. רוצה לומר, מיום שנפל בלבו הספק מתי הוא שבת, (ב) ואותו היום גופא הוא יום ראשון למנין ששת ימי החול: (ג) בקידוש והבדלה. דהיינו שעושה קידוש על הפת והיין כדין. ותיקנו חכמים זה (ג) לזכרון, שלא תשתכח תורת שבת ממנו. ואם אין לו, יקדש על-ידי התפלה, דהא התפלה הוא מתפלל של שבת ביום זה, כמו שכתב הפריימגדים, ויוצא בזה מדאורייתא אפילו אם היום הוא באמת שבת, כמבואר לעיל בסימן רעא במשנה ברורה, עיין שם, וגם יכדיל בתפלה, שאומר 'אתה חוננתנו', (ג) ויוצא בזה על-פי הדחק מצות הבדלה: (ד) ואם יש לו וכו'. היינו אפילו אין לו (ד) כי אם לחם בעלמא, שוב אסור לעשות מלאכה אצל בני השיירא להשתכר בשביל תבשיל, דהלא אין כאן פיקוח נפש: (ה) ממה להתפרנס. דהיינו מכספו שיש לו, או שיוכל למכור איזה חפץ, (ה) או שיוכל להשיג בהקפה מבני השיירא עד שיגיע למקום ישוב, או במתנה מאצלם: (ו) אסור לו. רוצה לומר אפילו בכל ששת הימים, דהא כל יום הוא ספק שבת, ואף-על-גב דרוב הימים הוא ימי חול, (ו) זה מקרי קבוע, דהא יום שבת מינכר לכל הוא: (ז) כדי פרנסתו מצומצמת. אכל יום נמי קאי, שאינו רשאי להשתכר ממלאכה יותר. ואפילו ביום הששי שלו כדי להכין על יום השביעי שלו שלא יצטרך לעשות בו מלאכה, (ז) גם-כן אסור, דשמא היום הוא יום שבת ולמחר יהיה יום חול, ואיך יחלל בדבר שאינו נוגע לפיקוח נפש, אבל כדי פרנסה מותר, שנוגע לפיקוח נפש, שאם לא יעשה מלאכה ימות במדבר ברעב. וכדיעבר אם הרויח ביום אחד יותר מכדי פרנסתו, אסור לו למחר לעשות מלאכה עד שיכלה מה שיש לו [תו"ש]: (ח) ומותר

שער הציון

(ז) חיי-אדם, וכן מוכח מרבינו ירוחם, עיין שם: (ט) כן הוא לשון החיי-אדם. ובאמת על האב מוטל להפרישו מאיסורא אפילו במילתא דרבנן משהוא בר-הבנה, וכמו שכתב בעצמו בסעיף ג, עיין שם, והאי דנקט משהגיע לחינוך, משום מילתא דרישא נקטיה: (טז) אחרונים: (יז) פרי-מגדים: (יח) אפילו ההזיק היה רק בענין גרמי בעלמא, כן משמע מהט"ז והגר"א: (כ) ב"ח: (כג) רש"י ור"ן, וכוננו בזה לתרץ האיך החיירו לו לברך ברכת קידוש הלא על-כ"ל-פניו מידי ספיקא לא נפקא, ועל זה פירש לזכרון וכו': (ג) ברכות ל"ג: (ד) ט"ז: (ה) פשוט, דכל טעדיק דאיח ליה שלא יצטרך לחלל שבתות וכן לעבור שאר עבירות מחייב לעשות: (ו) מגן-אברהם: (ז) גמרא:

When a child transgresses a civil prohibition, the Bais Din should stop him from doing so and punish him to ensure he will not be in the habit of doing so. Although he cannot be compelled to pay his victims, beyond the letter of the law he must do so even if the damage was only [directly] causative.

משנה ברורה סימן שמג סק"ט
קטן שעבר על עבירה שבין אדם לחבירו יש לב"ד להפרישו ולהכותו שלא ירגיל בכך. ולפנים משורת הדין צריך לשלם על גניבות והזיקות שעשה, ואפילו היה רק גרמי.

לא היה רוצה לקצול המכות היה משלם כל ההיזק שעשה: **והשתא** ניחא הא דאכפיייה דאי איחא דאכפיייה כשהגדיל וכי הגון הוא לומר על רב אשי דלאחר שהגדיל היה מסרע על ציווי צית דין עד דאכפיייה רפרס אלא ודאי דצעודו קטן קאמר דאכפיייה והוא דמן הדין היה פטור מלשלם ממון אלא ראוי היה להלקותו וע"י כך היה כפוי לשלם מה שהזיק ומכאן יצא לו לרש"י ז"ל לפרש צילדותו פירוש צקטנותו דמדקאמר אכפיייה דאלמא דבלא כפיייה לא היה גובה מנכסיו אלמא דמדיון היה פטור וגם התיישב הא דכתב הרמב"ם ראוי לציית דין להכות את הקטנים וכו' דכתב הרב המגיד על זה לא מלאתי מבואר אצל למה שכתבנו מוכח הכי מהך דאכפיייה רפרס: **ב"ק** העולה דהקטן שגנב או שהזיק פטור מלשלם כשהגדיל ולא היתה על זה תקנת חכמים לשלם דלא כהאור זרוע גם צעצורות שצין אדם למקום אין עליו עונש לאחר שהגדיל אלא שאני קורא עליו גם בלא דעת נפש לא טוב (משלי י"ג) דאף על פי דקטן שעבר עברה בלא דעת היא לא טוב לנפש כי המשיך עליה טומאה מזד הרע על כן טוב לו כשיגדיל לשוב בתשובה מעלמו על כל מה שעבר הן בדברים שצינו וצין המקום הן בדברים שצינו וצין חצירו: **ש"ד** * ההו"ך במדבר וכו'. צפרק כלל גדול (דף ס"ט): פלוגמא דרב הונא וחייא בר רב ואיתומצ חייא בר רב דאמר משמר יום אחד ומונה ששה אלא מונה ששה ומשמר יום אחד פירוש ומתחיל מיום שנתן אל לבו שכחתי שגם הוא בכלל מנין הששה

אך קשה מהא דאיחא צפרק הגזול עליה (ב"ק דף ז"ח:) אכפיייה רפרס לרב אשי ואגבי מינייה כי כשורא ללמי ופירש רש"י רב אשי שרף שטר חוב של חצירו צילדותו ואגבי מינייה גוציינא מעליא כל מה שכתוב בשטר ומשמע ודאי דהאי צילדותו צקטנותו שלא היה צד דעת דאם ר"ל צילדותו לאחר שהגדיל לא היה צריך לפרש צילדותו דמה לי צילדותו מה לי צקטנותו מכל מקום היה גדול ואם שרפו צאונס או צשוגג ואדם מועד לעולם (ב"ק ג.) אין כאן גנאי אפילו צקטנותו ואם שרפו צמזוד גם צילדותו לא ה"ל לעשותו כיון שהגדיל והיה צד דעת אלא צעל כרתך צקטנותו היה המעשה וכך היה מפרש האור זרוע (ח"ג סי' שמו) והציא ראיה מכאן שהקטן חייב לשלם כשהגדיל גם הציא ראיה מהא דאמר צפרק ארבעה וחמשה (ב"ק דף ל"ט.) שור של יתומים שהזיק משלם מן העלייה רבי יוסי בר חנינא אמר מעליית אפוטרופא וחורין ונפרעין מן היתומים לבי גדלי וכל שכן היכא דאזקי נפשייהו עד כאן מאור זרוע כדאיחא צהגות אשיר"י צפרק החובל (סי' ט אות ג) והוא תימה גדולה ונריך לומר דס"ל דאף על גב דמדיון תורה ודאי פטור מכל מקום תקנת חכמים היא לשלם כשיגדיל משני תיקון העולם והכי כתבו התוספות להדיא צפרק ארבעה וחמשה (שם) דהיא דשור של קטן שהזיק דמשלם אע"ג דאיהו גופיה כי מזיק פטור דפגיעתו רעה ממונו לא כל שכן עבדי רבנן תקנה צמועד מפני תיקון העולם עיין שם בד"ה אין מעמידין מכל מקום אין דעת הפוסקים כן לחייבו צצית דין לשלם כשיגדיל כשהזיק צעמנו דמילתא דלא שכיחא הוא ולא עשו תקנה אלא צשור נגח דשכיחא טובא ואית ציה משום תיקון העולם אצל הך עובדא דרפרס נלפע"ד דהאמת הוא צודאי דרב אשי צקטנותו היה ששרפו לשטר של חצירו ומן הדין היה פטור אלא כיון דראוי לציית דין להכות לקטנים וכו' ורב אשי

Further Iyun: Bach posits that Rav Ashi was still young when Rafram compelled him to pay for the damage he caused as a way of ensuring he would not make a habit of damaging. This then, is the source of the Rambam's ruling that Bais Din should intervene and punish children to stop them from doing damage. He concludes that according to halacha a child is not liable for his actions. However, they leave a negative imprint upon his soul which is why it is recommended that he do something to atone for his actions when he grows older.

יתר עיון: ב"ח אורח חיים סימן שמג דעת הב"ח שרפרם הכריח את רב אשי לשלם כשעדיין היה קטן. והוא המקור של הרמב"ם ש"ב ד' ראויים להכות הקטנים שהזיקו. ע"ש שהסיק ד"כלל העולה" שמעיקר הדין פטור מלשלם אף כשהגדיל ואין עליו עונש, רק שעבירות מולדין בו נפש לא טוב ע"כ יש לו לשוב בתשובה כשיגדיל.

ערך הדכות וגבה סי' שמש שנ שנ שנ שנ שנ שי

צילוחו ואגבי צ"י ככסורא ללמי ולעיד כיון דלליש חייב לשלם כתיב צרי ומצורא בקים ראי' מיאשיהו ומצורא במדכי פ"ב דביע דכופין למי שיכולת צידו על לפנים משוסיד וסיכא דלריך לליש ודאי רב אשי רלס לליש ואפילו יסא רק מחדת חסידות אלס דסיינו אס חסוד עזיק כשעסו גדול ומייב מדיכא אזי כשעסו בקמטו ראי' מלד חסידות או לליש אכל אס גדול גיכ פטור דלא דייכינ דדיג ואינו חייב רק לליש לא יתכן לומר אס עסו בקמטו עגיב מחויב לליש דליב קטן והדול פריס לכן רב אשי דסי' קובר גדול השוקף שער פטור מדיכא פ"ב הוא דעסו בקמטו פטור לגומי ורפרס כפי' מחונה דקיל דדייכינ דיג איכ גס קטן חייב לשיגדיל עכ"ס מחדת חסידות וכיון דידע דודאי ריא רולס לסתמקד רק עועס צדין לכן כפי' ומסרתיס חרין צילוחו סיינו לאחר יגיש וקיל כסי דריא סי' קובר דלא דייכינ דדיג מינו גמחא צעלוח כגי חייב צדיני עמיס כדאיסח ריפ סכוכס וצליש פנק הגול עליס קסייג ודאי ריא מעלמו ילא ידע ועוד עס ראי' מייתי שטיס ופוקסיס דדייכינ דיג עסא דלכפי' רפרס לריא אפסכ כפאו לללח ידע דכפיין למי שיכולת צידו כתיב סוכרסי איו כתיב.

סי' שיג

גב צטור גכז טור של טוחפין ועצמו או מוכרו והדיס לאחד מהס וכפר לשכי עציח דסיינו דסודה צ"ד אחד ואחיב כפר לשכי צ"ד אחר וצחופי רייד ציק דק עיאל ע"צ כתב דכ"ג חו לא מיחייב כיון שכבר סודה צ"ד ראשון אלל ססודה לאחד ועטן דהשור משותף צ"ו וצין סנגכ וכפר לשכי ועטן דאין לשכי חלק צו וסציא ססכי עדים דחלי שלו.

סי' שיג

פע"ג הדמיס עשיך שסוקסס מהס דצ"ב דק חיד דכפרס ועלית עעיד ואי לריך לסחזיר דוני כוגע צעדותו ותועיס צסינן ליז כתב דמיירי שידוע שאינו טוה יותר ונעס

פע"ג ואס אינו צעין פטור חף לאחר שיגדיל צצרי סיא קינן קעזי כתב דדוקא כאלא כסנס סקטן עטו ולפיכך כתב סרעציס פ"א מגכנס ד"ח אס אצדו ודאי מלפיל קינן רליס קעזי עייש וקחינות סוחצב לא עטמע כן וחי לא לקדק סוחצב צלסון סרעציס וסינס לטורו וכתן עקוס לפעוה אכל צכוכס סינס לומר דאס אינו צעין אפילו כסנס מנח פטור וכונת סרעציס גיכ רק טאצדו ואינו צעין ואפילו אצדו עיי אכילס וסנלח וספיא דקינן רליס עאכי טלוס סקטן ונעמע טכנס סרליש פנק צחרא דכחצות ק"ו כדי שינלח לו מלוס צעמע דחפי ולח צה לידו מדענת צעליס ליס סינס וצמליע פ"ד מנלוס צלעלע סייר צדיס וסיכא ססקטניס מלנן סלוו צרניס כתב צנס סרעצ"א סלוו צרניס ואכלו ספמוריס דלכילת קעניס לאו כלוס כדאיסח צמק הגול ומחיל דק קייב אסא דסגול וסרס לפרי סקטניס ואכלו חייבים מריך שטיס קעניס מי עסיצו לא יסא אלא דלחוקי ומיסו אס סרצ"ת קייס חייבים לסחזיר כנו קטן ענגכ וצגיל ומינח דליב מרס סמוצל כתב דקטן עזיק חייב לסלס כשיגדיל וסנחה דליב חס פריך קעניס מי עסיצו לינח דסייציס לכשיגדילו אסיד סגליע סוצא צמטונח רעיק קינן קעזי ואפילו סאנר דעצרי לא קיל סך דיוק דייל דסטיס עטמע ל"י דמייציס סקטניס צעודס קעניס ולחכי מריך מינו עכיס מוכח דצמודס קעניס פמוריס כטאלכו וסרי ומצורא צרליש סכ"ל דכסלו ואכלו חייבים צעודס קעניס לסלס ואיכ חיך ימכנס סרליש סך דמק סגול דאפילו אכלו פמוריס ועיב מחלק צין לח וצין צה לידס טלח מדענת צעליס ואיכ אין לו ראי' גס לשיגדיל ועוד סא שטיס מדעי אכילס לסחיק דמריך לא יסא אלל דלחיקו איכ כנו צחזיקו פמוריס למולס סיכ כטאלכו וכיכ לסדיח סנחירי צלסיז ציק עס דאס אין סגולס קיינח צקעניס פמוריס אפילו אכלוס ססקטן פביעסו רעס ופטור צכל עכין ואינו מנלס למולס עכ"ל וכינ מוספארס טעוול מרס סמוצל צרליש קעזי וגס דיוקי צלסון סרעציס אינו דסייך לסון אצדס עיי סנלח ואכילס כיון טעוול מנחן סנעליס וסעד דעס זוכת יאצד סן צמלי כיע ופירש סרליצע טעפרכס סומוח.

אף

לאחר שיגדיל ומסרתיס כטאל עיי מהס דאיסח מרס סגול עליס דכפי' רפרס לריא על שוקף עמיס טל סצד

Erech Shai explains that Rav Ashi was of the opinion that an adult who does direct causative damage [garmi] is only liable in the eyes of Heaven, and consequently a minor is completely exempt. Rafram held that an adult is liable even in Bais Din, and therefore a minor is at least liable in the eyes of Heaven. Accordingly, if a child causes indirect damage [grama], he would not be liable even in the eyes of Heaven.

ערך ש"י סימן שמש כתב לבאר שרב אשי ס"ל שגרמי פטור בדיני אדם, ע"כ לא רצה לשלם כשהגדיל אפילו לצאת ידי שמים. ורפרם הכריחו לשלם כיון דקיי"ל שגרמי חייב בדיני אדם, ע"כ אף קטן יש לו לשלם לפניו משורת הדין כשיגדיל. ומכאן יש ללמוד שאם רק הדיק באופן גרמא, שגדול כה"ג אינו חייב אלא לצאת ידי שמים, קטן פטור מכל וכל.

KATAN PART 3: LOANS, CUSTODIANSHIP, AND DAMAGES

Rav Baruch Fried, Dayan at the Bais Havaad

A TRANSCRIPTION OF THE YORUCHA CURRICULUM WEEKLY SHIUR VIDEO

LENDING TO A KATAN

In this shiur, we will be discussing some other issues related to children within Choshen Mishpat. Let us begin with the subject of lending money to a *katan*. Picture the following scenario: An adult is in a grocery store on Erev Shabbos and a child approaches him, asking to borrow \$20 because he forgot his money at home. The adult recognizes the child from the neighborhood, so he agrees and gives him the money. The adult later meets the child and asks him for the money back. The child responds evasively and does not return the money. The adult then asks the child's parents to return the money, but they respond by saying that they are not involved and that he should not have given the child money in the first place. What is the halacha in this case? Must the child return the money when he becomes an adult?

The Shulchan Aruch (C.M. 235:15) addresses the question of a *halva'ah* given to a child and presents three opinions. The first is that the child is indeed responsible to return the money after he becomes bar mitzvah, the second is that he is not obligated to return the money even after turning thirteen, and the third is that if he needed the money for his necessities, such as food or business, then he must return it, but if not, then he need not return it. The Sema questions this ruling, since if the child is above the age at which the *takanah* for *peutos* applies (see the previous shiur), then how is it possible that he is not obligated to return the money? The Sema, therefore, maintains that the opinions in the Shulchan Aruch all refer to where the child is below the age of *peutos*, but a child above that age must return the loan when he becomes bar mitzvah according to all opinions. The Shach argues that loans have no relevance to children below the age of *peutos*, and the different opinions are in fact referring to children above the age of *peutos*. The accepted halacha follows the third opinion in the Shulchan Aruch. Consequently, the child must return the money in the case of the grocery store if the money was actually spent on food.

Rabbi Akiva Eiger discusses a case where an adult financially supported an orphan and did not specify that he wished to be repaid. Only later after the orphan reached maturity did he wish to withhold the orphan's assets as payment for his support for the orphan. Rabbi Akiva Eiger writes that the entire discussion of the Sema and Shach relates to giving a child a loan for him to use as he wishes. But in this case, where the adult intended the money as financial support

for the orphan, he concludes that the adult has no right to withhold any assets to repay himself.

CHILD CUSTODIANS

Another question that arises is whether a *katan* can be a *shomer*. A *kollel yungerman* once related that when he was a child, he had been asked to stand outside the *mikvah* before Rosh Hashanah and Yom Kippur to collect payment from those entering, and at some point, he took a break and left. When he returned, he noticed that \$200 was missing, and a certain suspicious individual was nearby, though he did not know whether the individual had taken the money or not. Now, many years later, this *yungerman* wished to know whether he must repay the amount of money that was missing due to his negligence.

According to the Shulchan Aruch (C.M. 291:21), the halacha is that a *katan* cannot be a custodian, and he is not responsible if an adult gives him an item to watch. An adult custodian who does so would be responsible to the item's owner as a *poshe'a* if the object was damaged or lost, and the child has no responsibility in such cases. Accordingly, in the case of the *mikveh*, the *yungerman* is *patur* from giving any compensation, as he should not have been asked to supervise the collection of money in the first place.

In the reverse case, where a child requests an adult to watch one of his possessions, the Rishonim argue whether a *halachic* custodianship can be established. According to the Rambam and Shulchan Aruch, someone else serving as a *shomer* for a child's property is a regular custodian and would even be obligated to take the *shevuas hashomrim* if the item was lost. The Rema argues that the adult *shomer* need not take a *shevuah* in such a case, as no *shevuas hashomrim* exists when the item belongs to a *katan*. The Shach cites the Ran and others who take a more extreme position that even if the adult was negligent, he still wouldn't be liable since children are entirely excluded from the laws of *shomrim*. However, the Shach concludes that if proof exists that the *shomer* was negligent, then he would be liable.

BORROWING AN ITEM FROM A KATAN

The Minchas Chinuch (60:10) discusses whether one may borrow an item from a *katan* above the age of *peutos* and explains that it may depend upon the opinions mentioned

above. According to the Rishonim that exclude *ketanim* entirely from the *parshah* of *shomrim*, then it stands to reason that one who borrows from a child is considered a *shoe'l shelo mida'as*, borrowing from someone without first obtaining their permission, which is categorized as stealing. If the item got lost or ruined, even in the course of regular usage, he would be liable. But according to the opinions that children are included in the *parshah* of *shomrim*, then it would be permitted to borrow from them, similar to the *takanah* of *peutos*. Therefore, one would be exempt if the object was ruined when used in the normal manner (*meisah machmas melachah*), just like a regular borrower. The Minchas Chinuch is unsure, though, whether the exemption of *ba'alav imo* (the owner works with the *shoel*) for a *shoel* applies to the item of a *katan*.

SHELICHUS FOR A KATAN

Before Sukkos, is one able to purchase *aravos* from a *katan* who is selling them? The Biur Halacha advises against buying from *ketanim*. Presumably, he is referring to a *katan* who is selling his own *aravos*. The *takanah* of *peutos* may not render the *kinyan* valid on the *deoraisa* level, and the *aravos* must belong to the adult on a *deoraisa* level as required for the first days. However, in many cases, the child is merely serving as the agent of the owner of the *aravos*. In such a case, may the *katan* be appointed as the *shaliach*, or may he appoint a *shaliach* of his own?

According to the Shulchan Aruch (C.M. 188:2), children cannot serve as a *shaliach*, nor can they appoint someone else as a *shaliach*. Thus, if one sends a child to purchase something for him, the transaction is invalid. However, the Nesivos points out (182:2) that sometimes the child's action may be defined merely as a "*maaseh kof*", a technical action that even a non-sentient actor can perform ("a monkey"), and no *shlichus* is necessary. Accordingly, he says that if a *katan* brings an item from the seller to the buyer and relays the price that the seller is offering and the seller's instruction that the buyer should go ahead and make a *kinyan*, if he does so the transaction is valid since this is not defined as *shelichus*. Conversely, if a buyer gives money to a *katan* and requests that he gives it to the seller, this too is not defined as *shlichus*, since the child merely serves the role of a delivery service. This approach of the Nesivos is very relevant in many stores today, where a child may be serving as a cashier. Based upon the Nesivos, this would be permitted, since the items are for sale and the price is predetermined, the *katan* simply collects the money (which the buyer could, in principle, leave there on his own for the owner) and is not an active participant in the transaction.

Returning to the case of the *aravos*, the halacha would depend upon the level of involvement of the *katan*. If he simply gives the *aravos* to the purchaser and receives the payment at a predetermined price, it would be a valid transaction. If the child negotiates with the buyer and sets the price, then this would constitute an act of commerce on the part of the child. Thus, the sale would be valid only on the level of the *takanah* of *peutos*, but it may not be on the *deoraisa* level which is necessary for ownership of the *arba*

minim on the first day of Sukkos.

DAMAGES CAUSED BY A KATAN

What is the halacha concerning damages caused by a child? For example, if a child stole or damaged an item belonging to someone else, or he took food from the grocery store and ate it without his parent's permission: is he, or the parent, responsible to pay? The Mishnah (Bava Kamma 87a) states that an encounter with a *cheireish*, *shoteh v'katan* is unfortunate, since if they cause damage they are *patur*, but if one damages them one is liable. The Mishnah indicates that a child would not be required to pay compensation for the damage even after his bar mitzvah (since the Mishnah only discusses this possibility of later compensation with regard to other cases). The Rambam (Geneivah 1:10) rules this way explicitly that a child need not compensate for money he stole while he was under the age of bar mitzvah, though if the object appropriated is still in existence, one would be obligated to return it.

On the other hand, the Gemara (Bava Kamma 98a) relates that Rafram [one of the Amoraim] compelled Rav Ashi to pay for a loan document that he had burned due to the category called *garmi* (direct causative damage), which Rashi explains had happened when he was a child. According to the Maharach Ohr Zarua, this story indicates that after he grows up, a child is obligated to pay for damages he had caused, which disagrees with the Rambam. The Shulchan Aruch (C.M. 349:3) codifies the opinion of the Rambam as the halacha. Nevertheless, the Pischei Teshuvah cites the Shvus Yaakov, who posits that even according to the Rambam, if the child benefited from the item he stole, he is obligated to pay when he becomes of age. He adds that even if the item was destroyed or lost, the child should still compensate the owner when he grows up "*latzeis yedei shamatyim*," to satisfy the demands of Heaven, although he concedes that in this case, he need not pay the entire value. The Mishnah Berurah (O.C. 343) writes as well that one should go *lifnim mishuras hadin* and pay for the damage (even if it was caused through *garmi*), which seemingly means that he should pay the entire amount (more stringent than the Shvus Yaakov). In contrast, R. Akiva Eiger writes that the Maharach Ohr Zarua represents only a *daas yachid*.

Rav Moshe Sternbuch (Teshuvos V'hanhagos 4:317) discusses whether a parent must pay in a case where the child caused damage. He notes that the damage done by one's child cannot really be classified as *mamon hamazik*, nor as *adam hamazik*. Nevertheless, it seems that there is a widespread *minhag* that parents do pay in most cases. Having said that, even if this *minhag* is enough to compel a parent to pay, it would not apply in cases of *grama* or significant damage.

To watch the video or listen to the shiur given by the Dayan, visit: www.baishavaad.org/yorucha-topics
Or sign up to receive them via whatsapp: [📞 732.232.1412](https://www.whatsapp.com/channel/00299a00190000000000000000000000)

Summer Break 5781 (Special Edition)

- Tzedaka and Maaser - 8

Tishrei 5782 (Expanded Yom Tov Edition)

- Pruzbul and other Shemita Topics

Winter 5782 - 1st Semester

- Loans and Guarantees - 2
- Collections and Bankruptcy- 2
- Ribbis Fundamentals - 3
- Heter Iska - 1
- Ribbis by way of Commerce -4

Winter 5782 - 2nd Semester

- Gerama, *Garmi*, Professional Advice & Malpractice- 4
- Brokerage - 2
- Lashon Harah in Business - 2
- Yichud and Gender Related Practices in the Marketplace -4

Nissan 5782 (Expanded Yom Tov Edition)

- Avoda Zara & Commerce - 4

Summer 5782 - When Things Don't Go As Expected:

- Bais Din - 4
- Peshara and Lifnim Mishuras Hadin - 2
- Arka'os - 2
- Partnership Dissolution - 1
- Employment Termination - 3
- Shabbos & Commerce - 4

PART IV

Industry-Specific & In-Depth Supplemental Tracks

Choshen Mishpat Supplemental Track

- *Shomrim* and Fiduciaries - 4
- Shluchim and Agents - 4
 - Harsha'a and Power of Attorney
- *Mazik* - 4
 - Acts of Damage
 - Causative Damages
 - Fire Damage
 - The Laws of Bor
- *Nizkei Shcheinim* - 4
 - Distancing Harmful Items and Practices
 - Invasion of Privacy
 - Noise Disturbances and Foot Traffic
 - Easements and Shared Expenses
- *Oness & Modaah* - 4
 - Sales & Gifts Under Duress
 - Preemptive Disclaimers
 - What Constitutes Duress
 - The Laws of *Lo Sachmod*
- *Hashavas Aveida* - 5
- *Yerusha* - 4
 - Wills and Trusts
 - Trustees and Executors
- *Sechirus* - 4
 - Lease Agreements
 - Terminations and Evictions
 - Repairs and Maintenance
 - Subleasing and Damages
- Children in Commerce - 4
- Choshen Mishpat Concepts - 8
 - *Shibuda D'Reb Nosson*
 - *Maamid Shloshon*
 - *Hefker*
 - *Nehne and Yored*
 - *Kofin al Midas Sedom*

Real Estate Track:

- General Real Estate
- Bar Metzra
- Acquisitions and Ani Hamehapech
- *Lo Sachmod*
- Brokerage
- Landlord/Tenant
- Zoning Laws
- Rent Control and Evictions
- Fix and Flip
- Administrations and Boards

HealthCare Track:

- Shabbos and Yom Tov
- The Kosher Kitchen and *Lifneiver*
- Foodservice Arrangements
- Partnerships and Ownership Structure
- Ancillary Businesses
- Finance and Ribbis
- Nursing and Housekeeping

- The Halachic Home; Eruv, Mezuzah, Tevilas Keilim, and Medication
- Compliance and Fiduciary
- Hiring and Poaching
- Avodah Zara and Chukas Hagoyim Issues
- End of Life and Other Medical Matters

Finance and Ribbis Track:

- Introduction: Understanding Ribbis
- Ribbis of Non Jews and Mumar
- Foreign Currencies & Commodities: *Se'ah Bese'ah* Applications
- Corporate Lending & Borrowing
- Credit Unions - Ownership in Ribbis Entities
- Credit Unions: Paying Ribbis by Court Order
- *Pesika*: Deposits & Price Guarantees
- *Tarsha*- Paying for Credit & Early Bird Specials
- *Arvus* & Ribbis: Cosigning on a Non Jew's Loan
- *Arvus* & Ribbis: Cosigning on a Ribbis Loan
- Differentiating Between Expenses & Interest: Defining the Two
- Ribbis in Partnerships
- Ribbis in Contracts - Capital Calls and Late Fees
- Deal Syndication & the Real Estate Process From Negotiation to Closing
- Ribbis as a *Knas*: Fines & Penalties
- Purchasing Tax Liens and Mortgage Bundles
- Using a Purchased Item When the Sale was Reversed
- Selling Conditional on Reversing the Sale
- Ribbis Responsibilities of Lawyers, Brokers, and Witnesses
- Review of Ribbis Fundamentals
- Hard Money Loans & Heter Iska - *Kulo Pikadon*; *Chatzi Milve*
- Heter Iska- The Approach of Reb Moshe Feinstein
- Heter Iska Klali and Loans Specified to be *Al Pi Heter Iska*
- Ribbis *Mukdemes* - Ribbis *MeUcheres*
- Ribbis *Devarim*
- Defining Ribbis: Gifts, Favours and Charitable Donations

Core Curriculum

(subject to change)

PART I Business Halacha Fundamentals

Elul 5780

- Dina D'malchusa Dina- 2*
 - » Obligation to Adhere to Civil Law
 - » How Civil Law Impacts Agreements Between Two Parties
- Common Business Practice & Minhag Mevatel Halacha - 2
 - » What Constitutes a Minhag
 - » How Minhag Impacts Employment, Tenancy, Partnerships and Real Estate Deals etc.

Tishrei 5781 (Expanded Yom Tov Edition)

- Business and Employment on Chol Hamoed

PART II Setting Up A Kosher Business

Winter 5781

- Introduction to Choshen Mishpat & Business Halacha -1

- Gezel - 3
- Gezel Akum, Ta'os and Mate' Akum -2
- Geneivas Da'as - 1
- Acceptable Marketing - 1
- Halachic Considerations of Corporate Gifting - 1
- Halachos of Employment -4
 - » Backing Out
 - » Where Backing Out Causes a Loss
 - » Working Pro Bono and Hiring Jewish
 - » Obligations of Employer and Employee
- Halachic Deals and Documents - 4
 - » Understanding Asmachta
 - » Agreements and Kinyan Devarim
 - » The Halachic "Agreement Validation" Clause
 - » Non-Competes and Non-Circumvent Agreements
- Partnerships & Corporations - 4
 - » Structuring
 - » Legal Entities and Trusts
 - » Management
 - » Divisions of Profits and Losses

Nissan 5781 (Expanded Yom Tov Edition)

- Corporate Chametz - The Issues and the Solutions
- Isurei Hana'ah

PART III Maintaining A Kosher Business

Summer 5781 - Commitments & Kinyanim

- Hasagas Gevul & Competition - 4
 - » Ani Hamehapech
 - » Ma'arufiya
- Kinyanim Expounded - 4
 - » Mechusar Amana
 - » Mi Shepara
 - » Situmta and Kinyanim of the Marketplace
- Ona'ah - 2
- Mekach Ta'os- 3

WEEKLY DEDICATIONS & SAREI ELEF

- Mr. & Mrs. Michael Abramson - Los Angeles, CA
- R' & Mrs. Chaim Gross - Lakewood, NJ
- R' & Mrs. Saadia Zakarin - Monsey, NY
- R' & Mrs. Yudi Hertzberg - Monsey, NY
- R' & Mrs. Avrohom Kohn - Jackson, NJ
- Rav & Mrs. Yechiel Becher - Monsey, NY
- R' & Mrs. Yossi Wexler - Lido Beach, NY
- R' & Mrs. Michael Reiser - Brooklyn, NY
- R' & Mrs. Yechiel Schachner - Lakewood, NJ
- Mr. & Mrs. David Yitzchaki - W. Hempstead, NY
- R' & Mrs. Ephraim Ostreicher - Far Rockaway, NY
- R' & Mrs. Yaakov Klein - St. Louis, MO
- R' & Mrs. Ari Schwartz - Monsey, NY
- Mr. & Mrs. Tzvi Meltzer - Kew Gardens, NY
- R' & Mrs. Refoel Rockowsky - Monsey, NY
- R' & Mrs. Yossi Bauman - Lido Beach, NY
- Mr. & Mrs. Steve Milstein - Lido Beach, NY
- R' & Mrs. Leizer Rousman - Lakewood, NJ
- R' & Mrs. Shimshon Bienstock - Los Angeles, CA
- R' & Mrs. Dovid Bloom - Far Rockaway, NY
- לזכות זיווג הגון בקרוב
אסתר שיינדל בת שולמית | ברכה אסתר בת דינה
- R' & Mrs. Tzvi Rieder - Monsey, NY
- R' & Mrs. Ahron Wolfson - Monsey, NY
- R' & Mrs. Shumy Reichman, Brooklyn, NY
- R' & Mrs. Avi Steinberg - Lido Beach, NY
- Mr. & Mrs. Alex Berkovitch - Lido Beach, NY
- R' & Mrs. Haim Cohen-Saban - Brooklyn, NY

YORUCHA FOUNDERS:

- LOWINGER FAMILY**
ר' מאיר משה בן ציון הלוי ז"ל • מינקא בת משה שמואל
ע"ה • ר' דוד בן ברוך בענדיט ז"ל • גאלדא בת משה דוד
ע"ה • ר' יונה בן יצחק ז"ל • מרים בת חיים ע"ה
- ARYEH WEISS & FAMILY**
- לע"נ ר' אברהם נחמן ב"ר זאב וולפסון זצ"ל
- In memory of*
HARAV YOSEF GROSSMAN ZT"L
לע"נ הרב יוסף ישראל ב"ר משה גרוסמן זצ"ל
- MR. HOWARD ZUCKERMAN Z"L**
ר' צבי יעקב בן פסח יהודה ז"ל
By his wife Mrs. Rosalyn Zuckerman
- BARRY LEBOVITS & FAMILY**

SPONSOR YORUCHA

Fuel the growth of Yorucha

TO THOUSANDS WORLDWIDE!

- Yorucha Founder \$25,000
- Month of Yorucha \$18,000
- Ma'areh Mekomos Booklet \$12,000
- Yorucha Corporate Sponsorship \$10,000
- Ma'areh Mekomos Booklet Distribution \$5,000
- Single Topic Corporate Sponsorship \$2,500
- Week of Yorucha \$1,800
- Sarei Elef \$1,000

Donations can be made payable and sent to:
Bais HaVaad Halacha Center 105 River Ave. Suite 301 Lakewood NJ 08701
501c3 Tax EIN# 26-3711474

CURRENT YORUCHA CHABUROS

ATLANTA

Yeshiva Ohr Yisroel
Rabbi Chaim Freedman

BAL HARBOUR, FL

R' Yakov Tzvi Blejer
Rabbi Zelig Privalsky

The Sephardic Center
Rabbi Yair Massri

BALTIMORE

Khal Ahavas Yisroel
Tzemach Tzedek
Rabbi Dovid Heber
Rabbi Mordechai
Shuchatowitz
Rabbi Shaul Elchonon
Sofer

Baltimore Community
Kollel
Rabbi Ahron Muller

BELLE HARBOR, NY

Congregation Bais
Yehuda
R' Dovid Semel

BOSTON

Congregation Chai
Odom
Rav Dovid Moskovitz

BROOKLYN

Bais Aharon (Felder's)
Rabbi Heshy Wolf

Beis Hamedrash Of
Flatbush
Rabbi Tzvi Yaakov Zolty
R' Moshe Arieff

Bnei Yosef
Rabbi Igal Carmi
Rabbi E. D. Miller

Flatbush Park Jewish
Center
Rabbi Eli Moskovitz
Rabbi Yisroel Perelson

Magen Avraham
Rabbi Duvi Bensoussan
Rabbi Eliezer Elbaz

Yad Yosef Torah Center
Rabbi Eddie Kassir

CATSKILL REGION

Tamarack Hills -
Ellenville
Rav Dovid Grossman

CHICAGO

Agudas Yisroel of
West Rogers Park
Rabbi Moshe Scheinberg

Bais Medrash Mikor
Hachaim
Rabbi Mordechai Raizman

Shaarei Tzedek Mishkan
Yair
Rabbi Yishai Broner

Kollel Tiferes Yisrael
Rabbi Yitzchok Simcha

Adas Bnei Yisrael
Rabbi Moshe Kaufman

CINCINNATI

Cincinnati Community
Kollel
Rav Meir Minster

CLEVELAND

Beis Doniel
Rabbi Dovid Aron Gross

Telshe Yeshiva
Rabbi Itamar Nisenbaum

DALLAS

Congregation Toras
Chaim
Rabbi Yaakov Rich

DEAL

Deal Shul
Rabbi Yosef Erani

DETROIT

Lakewood Kollel
Rabbi Boruch Miller
R' Eli Blumenkehl

FAR ROCKAWAY

Khal Zichron Moshe
Dov
Rabbi Ahron Stein

Sulitzer Bais Medrash
Rabbi Avrohom Hartman

Cong Kneseth Isreal,
(White Shul)
Rabbi Motti Neuburger
R' Ahron Richman

GATESHEAD, UK

Rabbi Dov Oppenheimer

GIBRALTAR

Massias Hall
Rabbi Rafi Bitan

JACKSON

Khal East Veterans
Rabbi Baruch Issac

HOUSTON

Meyerland Minyan
Rabbi Menachem Bressler
Rabbi Shea Lazenga

LAKEWOOD

Bais Elchonon
Rabbi Shlomo Abramson

Bais HaVaad
Rav Dovid Grossman

Bais Medrash Ohev
Yisroel
Dayan Shmuel
Honigwachs
Reb Shaya Ellinson

Bais Medrash of
Chestnut
Rabbi Yosef Greenfeld

Bernath and Rosenberg
Rav Baruch Fried
R' Yossi Schuck

Bitbean
Rabbi Aryeh Caplan
R' Ephraim Arnstein

Clearstream Chabura
Rabbi Yosef Fund
R' Yitzzy Rosenbaum

Kahal Nachlas Yaakov
Rabbi Mayer Boruch Turin

Kehilas Heartstone
Rabbi Zecharia
Wiesefeld
Rabbi Avrohom Ellman

Madison Executive
Offices
Rabbi Doniel Dombroff

Minyan Avreichim
Sefaradi
Rav Ariel Ovadia

Ner Yisroel, Ridge Ave
Reb Shimshon Herz

The Shul at The Woods
Rabbi Chaim Yehoshua
Schorr

Yeshiva Heichal
Hatalmud
Rabbi Mordechai
Horowitz
Rabbi Zvi Basch

LAWRENCE

Greater Five Towns
Chaburah (In Formation)

Yeshiva Gedolah Ateres
Yaakov
Rabbi Yisroel Gold

LINDEN

Bobov Linden
Rav Chaim Sender
Twersky

LOS ANGELES

Bait Aaron Torah
Outreach Center
Rabbi Moshe Nourollah
R' Avraham Hirshberg

Kollel of LA
Rabbi Zalmen Frager

Link Kollel
Rabbi Mordechai Lebar
R' Danny Zaghi

LIDO BEACH

Lido Beach Synagogue
Reb Yakov Lowinger

MARGATE

Young Isreal of Margate
NJ
Rabbi Yankey Orimland

MINNEAPOLIS

Minneapolis Kollel
Rabbi Maeier Kutoff
Rabbi Binyomin Stoll

Yeshiva of Minneapolis
Rabbi Binyomin Stoll

MONSEY

Brisker Kollel
Rabbi Michael Illes

Congregation Torah
Utfla
Rabbi Moshe Langer

Haverstraw Community
Chabura
Rabbi Tzvi Rubin

Khal Chaye Avraham
Rav Yechezkel Spitzer
Rabbi Eli Moskovitz

Khal Dexter Park
Rav Yosef Greenwald
R' Dov Greenberg

Monsey Night Kollel
Rabbi Yisroel Sapirstein
Reb Shimon Marlin

Monsey Night Seder
R' Aharon Subar

Zichron Yakov
Rabbi Yehuda Russack
R' Simcha Levi

NEW HAVEN

Kollel of New Haven
Rabbi Menachem Prescott

PASSAIC

Ahavas Israel
Rabbi Yehuda Kovacs

PHILADELPHIA

Philadelphia Community
Kollel
Rabbi Yosef Prupas
Rabbi Yaakov Baum

Young Israel of the Main
Line
Rabbi Avraham Steinberg

PROVIDENCE, RI

Sha'arei Tefillah
Rabbi Eliezer Marcus

QUEENS

Congregation Ohr
Bechor Halevi
Rabbi Chaim Schwartz

House of Torah
Rabbi Yosef Mosheyeve
Rabbi Abo Zavulunov

RIVERDALE

Riverdale Kollel
Rabbi Michael
Ghermezian

SAN FRANCISCO

San Francisco Chabura
Rabbi Dan Tobali

SOUTH BEND

Midwest Torah Center
Rabbi Doron Lazarus
R' Simon Springer

ST. LOUIS

St. Louis Chabura
Rabbi Eliyahu Chaim
Goldstone
Reb Yaakov Klein

STATEN ISLAND

Kehilas Niles
Rabbi Dovid Waldman

TORONTO

Kollel Ohel Yom Tov
Rabbi Chesky Weiss

Kollel Toronto
Rabbi Avrohom Goldner

THORNHILL

Ateres Mordechai
Thornhill Kollel
Rabbi Yosef Rothbart

Kollel Ohr Yosef
Rabbi Eli Kohananov

WATERBURY

Yeshiva Ateres Shmuel
Rabbi Bernstein

WEST HEMPSTEAD

Beis Medrash of West
Hempstead
Rabbi Dov Greer

Young Israel of W.

Hempstead
Reb David Felt
Reb Aaron Gershonowitz

WOODMERE

Aish Kodesh
Rabbi Yoni Levin

Kehillas Bnai Hayeshivos
Rabbi Shmuel Witkin

TO CREATE OR JOIN CHABURA CONTACT US

📞 732.232.1412

📞 888.485.VAAD(8223) #302

✉️ yorucha@baishavaad.org

👉 baishavaad.org/yorucha

JOIN THE YORUCHA INITIATIVE!

 888.485.VAAD(8223) #302

 yorucha@baishavaad.org

 baishavaad.org/yorucha

3 WAYS TO JOIN:

AS AN INDIVIDUAL

Join the national Yorucha chabura together!

Tap into the physical or digital resources via hard copies, web, email and/or whatsapp.

Connect with Bais HaVaad Dayanim and Poskim for any questions you may have, as well as arranging study sessions with a Dayan, setting up a chavrusa, and more.

AS A COMMUNITY

Set up or join a community or shul chabura

Reach out to organize a choshen mishpat chabura in your own shul.

AS A BUSINESS

Set up a Board Room Bais Medrash in your business

Mincha Learning In just 5 minutes a day, before or after Mincha, you can learn short, practical and insightful Business Halachos.

Weekly Lunch & Learn Join a deeper dive into the background of the halachos by understanding the sugya behind the halachos as well.